

รวมกฎหมายและระเบียบเกี่ยวกับ
การประชุม
ผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์

เกริ่นนำ

การประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ นั้น เดิมได้กำหนดไว้ในประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๗๔/๒๕๕๗ เรื่อง การประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗ และประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๕๗

ต่อมาได้มีประกาศใช้ พระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๓ และให้ยกเลิกประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๗๔/๒๕๕๗ ดังกล่าว เหตุผล คือ “โดยที่ปัจจุบันได้เกิดสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ในหลายประเทศทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยมีจำนวนผู้ติดเชื้อที่ต้องเข้ารับการรักษาพยาบาล และเสียชีวิตจากโรคดังกล่าวเป็นจำนวนมากเนื่องจากติดเชื้อได้ง่าย องค์การอนามัยโลกจึงได้ประกาศให้เป็นภาวะการแพร่ระบาดใหญ่ทั่วโลก และขณะนี้ยังไม่มีแนวทางการรักษาที่ชัดเจน ทำให้รัฐบาลต้องเข้ามาตราการที่เข้มข้นเพื่อควบคุมการระบาดของโรคตามคำแนะนำของ องค์การอนามัยโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเว้นระยะห่างทางสังคม (social distancing) ทำให้การปฏิบัติงานของภาครัฐและการประกอบกิจกรรมในทางเศรษฐกิจของเอกชนเกือบทุกภาคส่วนซึ่งต้องมีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือกันเป็นปกติต้องดำเนินการด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ แม้ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๗๔/๒๕๕๗ เรื่อง การประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๗ อันเป็นกฎหมายกลางว่าด้วยการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะได้วางหลักเกณฑ์การปฏิบัติในการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไว้แล้ว แต่ผู้เข้าร่วมประชุมอย่างน้อยหนึ่งในสามขององค์ประชุมยังคงต้องอยู่ในสถานที่เดียวกัน ทำให้ผู้ซึ่งต้องเข้าร่วมประชุมในสถานที่เดียวกันดังกล่าวมีความเสี่ยงที่จะติดโรคสูงอันไม่สอดคล้องกับการเว้นระยะห่างทางสังคม นอกจากนี้ หลักเกณฑ์เดิมที่มีอยู่ยังได้กำหนดให้ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดต้องอยู่ในราชอาณาจักรซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพการทำงานทั้งในภาครัฐและเอกชน รวมทั้งเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอันส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความต่อเนื่องในการบริหารราชการแผ่นดิน ตลอดจนการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของภาคเอกชนอย่างรุนแรง ดังจะเห็นได้จากการที่บริษัทต่าง ๆ ต้องเลื่อนประชุมใหญ่สามัญผู้ถือหุ้นออกไปโดยไม่มีกำหนด ในขณะที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ภาคเอกชนต้องปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วและฉับพลันเพื่อตอบสนองต่อสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจที่ชะลอตัวลงอย่างทันทีทันใด สถานการณ์ดังกล่าวจึงมีผลกระทบต่อความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างรุนแรง เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้ในอันที่จะรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ”

และได้มีการออกประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๓ และประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔ สำหรับสรุปของประกาศทั้งสองฉบับดังกล่าว นั้น สามารถดูที่เว็บไซต์ของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

เอกสาร

๑. พระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๓
๒. ประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๓
๓. ประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔
๔. ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๗๔/๒๕๕๗ เรื่อง การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗
๕. ประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๕๗
๖. บทความเรื่อง “การประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์กับผลบังคับใช้ทางกฎหมาย”
โดย นางสาวพิมสิริ วิเศษโอสารนนท์ นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ
ฝ่ายกิจการพิเศษ กองกฎหมายไทย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

พระราชกำหนด
ว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์
พ.ศ. ๒๕๖๓

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ
พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๓
เป็นปีที่ ๕ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว
มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๗๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกำหนดขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชกำหนดนี้เรียกว่า “พระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่าน
สื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๓”

มาตรา ๒ พระราชกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๗๔/๒๕๕๗
เรื่อง การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๗

มาตรา ๔ ในพระราชกำหนดนี้

“การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า การประชุมที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีการประชุมที่ได้กระทำผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้ร่วมประชุมมีได้อยู่ในสถานที่เดียวกันและสามารถประชุมปรึกษาหารือและแสดงความคิดเห็นระหว่างกันได้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

“ผู้ร่วมประชุม” หมายความว่า ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ กรรมการ อนุกรรมการ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือคณะบุคคลอื่น ตามที่กฎหมายกำหนด และให้หมายความรวมถึงผู้ซึ่งต้องชี้แจงแสดงความคิดเห็นต่อคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือคณะบุคคลนั้นด้วย

มาตรา ๕ พระราชกำหนดนี้ไม่ใช่บังคับแก่

(๑) การประชุมของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา

(๒) การประชุมเพื่อจัดทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

(๓) การประชุมเพื่อดำเนินการตามกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการ ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน และหน่วยงานอื่นของรัฐ

(๔) การประชุมอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๖ การประชุมตามที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีการประชุม นอกจากจะดำเนินการตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในกฎหมายแต่ละฉบับแล้ว ผู้ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุมจะกำหนดให้จัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ และให้มีผลเช่นเดียวกับการประชุมตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ห้ามมิให้ประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเรื่องตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๗ การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต้องเป็นไปตามมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๘ การส่งหนังสือเชิญประชุมและเอกสารประกอบการประชุม จะส่งโดยจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ ในการนี้ ผู้มีหน้าที่จัดการประชุมต้องจัดเก็บสำเนาหนังสือเชิญประชุมและเอกสารประกอบการประชุมไว้เป็นหลักฐาน โดยจะจัดเก็บในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้

มาตรา ๙ ในการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผู้มีหน้าที่จัดการประชุมต้อง

(๑) จัดให้ผู้ร่วมประชุมแสดงตนเพื่อร่วมประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก่อนร่วมการประชุม

(๒) จัดให้ผู้ร่วมประชุมสามารถลงคะแนนได้ ทั้งการลงคะแนนโดยเปิดเผยและการลงคะแนนลับ

(๓) จัดทำรายงานการประชุมเป็นหนังสือ

(๔) จัดให้มีการบันทึกเสียงหรือทั้งเสียงและภาพ แล้วแต่กรณี ของผู้ร่วมประชุมทุกคน ตลอดระยะเวลาที่มีการประชุมในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เว้นแต่เป็นการประชุมลับ

(๕) จัดเก็บข้อมูลจรรยาจริอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ร่วมประชุมทุกคนไว้เป็นหลักฐาน

ข้อมูลตาม (๔) และ (๕) ให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการประชุม

มาตรา ๑๐ ในการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หากมีกรณีที่ต้องจ่ายเบี้ยประชุม หรือค่าตอบแทนไม่ว่าจะเรียกว่าอย่างไรให้แก่ผู้ร่วมประชุม ให้จ่ายเบี้ยประชุมหรือค่าตอบแทนนั้นให้แก่ผู้ร่วมประชุมซึ่งได้แสดงตนเข้าร่วมประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้วย

มาตรา ๑๑ ให้ถือว่าการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชกำหนดนี้เป็นการประชุม โดยชอบด้วยกฎหมาย และห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามพระราชกำหนดนี้ เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายทั้งในคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีอื่นใด เพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

มาตรา ๑๒ ให้มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่ออกตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๗๔/๒๕๕๗ เรื่อง การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๗ ที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ ยังคงใช้บังคับต่อไปได้เพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชกำหนดนี้จนกว่าจะมีมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ออกตามพระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๓ บรรดาการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ได้ดำเนินการไปแล้วตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๗๔/๒๕๕๗ เรื่อง การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๗ ให้ถือว่าเป็นการประชุมที่ชอบด้วยพระราชกำหนดนี้

มาตรา ๑๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมรักษาการตามพระราชกำหนดนี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกำหนดฉบับนี้ คือ โดยที่ปัจจุบันได้เกิดสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ในหลายประเทศทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทย มีจำนวนผู้ติดเชื้อที่ต้องเข้ารับการรักษาพยาบาลและเสียชีวิตจากโรคดังกล่าวเป็นจำนวนมากเนื่องจากติดเชื้อได้ง่าย องค์การอนามัยโลกจึงได้ประกาศให้เป็นภาวะการแพร่ระบาดใหญ่ทั่วโลก และขณะนี้ยังไม่มีแนวทางการรักษาที่ชัดเจน ทำให้รัฐบาลต้องใช้มาตรการที่เข้มข้นเพื่อควบคุมการระบาดของโรคตามคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเว้นระยะห่างทางสังคม (social distancing) ทำให้การปฏิบัติงานของภาครัฐและการประกอบกิจกรรมในทางเศรษฐกิจของเอกชนเกือบทุกภาคส่วน ซึ่งต้องมีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือกันเป็นปกติต้องดำเนินการด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ แม้ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๗๔/๒๕๕๗ เรื่อง การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๗ อันเป็นกฎหมายกลางว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะได้วางหลักเกณฑ์การปฏิบัติในการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไว้แล้ว แต่ผู้เข้าร่วมประชุมอย่างน้อยหนึ่งในสามขององค์ประชุมยังคงต้องอยู่ในสถานที่เดียวกัน ทำให้ผู้ซึ่งต้องเข้าร่วมประชุมในสถานที่เดียวกันดังกล่าวมีความเสี่ยงที่จะติดโรคสูงอันไม่สอดคล้องกับการเว้นระยะห่างทางสังคม นอกจากนี้ หลักเกณฑ์เดิมที่มีอยู่ยังได้กำหนดให้ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดต้องอยู่ในราชอาณาจักร ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพการทำงานทั้งในภาครัฐและเอกชน รวมทั้งเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป อันส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความต่อเนื่องในการบริหารราชการแผ่นดิน ตลอดจนการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของภาคเอกชนอย่างรุนแรง ดังจะเห็นได้จากการที่บริษัทต่าง ๆ ต้องเลื่อนประชุมใหญ่สามัญผู้ถือหุ้นออกไปโดยไม่มีกำหนด ในขณะที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ภาคเอกชนต้องปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วและฉับพลันเพื่อตอบสนองต่อสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจที่ชะลอตัวลงอย่างทันทีทันใด สถานการณ์ดังกล่าวจึงมีผลกระทบต่อความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างรุนแรง เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ในอันที่จะรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชกำหนดนี้

ประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

พ.ศ. ๒๕๖๓

โดยที่พระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๓ กำหนดให้ การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต้องเป็นไปตามมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมกำหนด

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๗ แห่งพระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๓ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมออกประกาศไว้ ดังนี้

ข้อ ๑ ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๓”

ข้อ ๒ ประกาศฉบับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในประกาศนี้

“อิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า การประยุกต์ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ โทรคมนาคม คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า หรือวิธีอื่นใดในลักษณะคล้ายกัน และให้หมายความรวมถึงการประยุกต์ใช้วิธีการทางแสง วิธีการทางแม่เหล็ก หรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้วิธีต่าง ๆ เช่นว่านั้น

“ระบบควบคุมการประชุม” หมายความว่า ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และ/หรืออุปกรณ์สื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ใด ๆ ทั้งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ที่เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย และมีการสื่อสารข้อมูลกันโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ/หรือการโทรคมนาคม เพื่อให้ผู้ร่วมประชุมสามารถเข้าถึงและใช้งานสำหรับการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ไม่ว่าจะเป็นการประชุมด้วยเสียงหรือทั้งเสียงและภาพ

“ผู้ให้บริการ” หมายความว่า ผู้ให้บริการระบบควบคุมการประชุม

“ผู้ควบคุมระบบ” หมายความว่า ผู้ทำหน้าที่ดูแลและบริหารจัดการระบบควบคุมการประชุม

หมวด ๑

บททั่วไป

ข้อ ๔ เมื่อผู้ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุมกำหนดให้มีการจัดประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ให้ผู้มีหน้าที่จัดการประชุมแจ้งผู้ร่วมประชุมทราบล่วงหน้าว่าการประชุมครั้งนั้นจะดำเนินการผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการที่ใช้ในการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ข้อ ๕ การจัดประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อย่างน้อยต้องมีกระบวนการ ดังต่อไปนี้

(๑) การแสดงตนของผู้ร่วมประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก่อนการประชุม

(๒) การสื่อสารหรือมีปฏิสัมพันธ์กันได้ด้วยเสียงหรือทั้งเสียงและภาพ

(๓) การเข้าถึงเอกสารประกอบการประชุมของผู้ร่วมประชุม
(๔) การลงคะแนนของผู้ร่วมประชุม ทั้งการลงคะแนนโดยเปิดเผยและการลงคะแนนลับ (หากมี)
(๕) การจัดเก็บข้อมูลหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งรวมถึง การบันทึกเสียง หรือทั้งเสียงและภาพ แล้วแต่กรณี ของผู้ร่วมประชุมทุกคนตลอดระยะเวลาที่มีการประชุม เว้นแต่เป็นการประชุมลับ

(๖) การจัดเก็บข้อมูลจราจรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ร่วมประชุมทุกคนไว้เป็นหลักฐาน

(๗) การแจ้งเหตุขัดข้องในระหว่างการประชุม

การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผู้มีหน้าที่จัดการประชุมอาจใช้ระบบควบคุมการประชุมของตนเองหรือของผู้ให้บริการก็ได้

ข้อ ๖ หากหน่วยงานใดมีการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการประชุมตามกฎหมายแตกต่าง เป็นการเฉพาะแล้ว อาจเพิ่มเติมรายละเอียดการปฏิบัติงานตามกฎหมายที่แตกต่างนั้นได้ ทั้งนี้ โดยให้คำนึงถึงมาตรฐานตามประกาศฉบับนี้

ข้อ ๗ การจัดประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเรื่องลับ นอกจากต้องปฏิบัติตามหมวด ๒ ของประกาศนี้แล้ว ให้ดำเนินการตามหมวด ๓ เป็นการเพิ่มเติมด้วย

หมวด ๒

มาตรฐานการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ข้อ ๘ การแสดงตนของผู้ร่วมประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก่อนการประชุมตามข้อ ๕ (๑) ให้ดำเนินการตามวิธีการที่ผู้มีหน้าที่จัดการประชุมกำหนด โดยอาจใช้เทคโนโลยีช่วยในการพิสูจน์และ ยืนยันตัวตนของผู้ร่วมประชุม เช่น การยืนยันตัวตนด้วยชื่อผู้ใช้งาน (Username) และรหัสผ่าน (Password) หรือการใช้รหัสผ่านแบบใช้ครั้งเดียว (One Time Password) เป็นต้น หรืออาจให้ ผู้เข้าร่วมประชุมอื่นรับรองการแสดงตัวตนก่อนหรือระหว่างการประชุม

การแสดงตนตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้มีหน้าที่จัดการประชุมพิจารณาเลือกใช้วิธีการที่มีความมั่นคง และรัดกุมตามความเหมาะสมกับการประชุม โดยคำนึงถึงพฤติการณ์อื่นใดที่เกี่ยวข้อง เช่น จำนวน ของผู้ร่วมประชุม ประเภทของระเบียบวาระ กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการประชุมตามที่กำหนดในกฎหมาย เป็นต้น

ข้อ ๙ การสื่อสารหรือมีปฏิสัมพันธ์กันได้ด้วยเสียง หรือทั้งเสียงและภาพตามข้อ ๕ (๒) ให้ดำเนินการด้วยช่องสัญญาณที่เพียงพอรองรับการถ่ายทอดเสียง หรือทั้งเสียงและภาพได้อย่างชัดเจน และต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่มีการประชุม เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงผู้ร่วมประชุมที่มีได้อยู่ในสถานที่ เดียวกันให้สามารถประชุมปรึกษาหารือและแสดงความคิดเห็นระหว่างกันได้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ ในเวลาเดียวกัน

ให้ผู้มีหน้าที่จัดการประชุมจัดเตรียมและกำหนดวิธีการสำรองเพื่อใช้ในการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในกรณีมีเหตุขัดข้องในระหว่างการประชุม เช่น การประชุมผ่านโทรศัพท์ หรือการสื่อสารด้วยข้อความ เป็นต้น

ข้อ ๑๐ การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ต้องมีการจัดการสิทธิของผู้ร่วมประชุม โดยมีวิธีการที่ประธานในที่ประชุมหรือมอบหมายให้ผู้ควบคุมระบบสามารถงดการถ่ายทอดเสียง หรือทั้งเสียงและภาพเป็นการชั่วคราว หรือหยุดการส่งข้อมูลแก่ผู้ร่วมประชุมบุคคลหนึ่งบุคคลใดได้ทันที หากมีเหตุจำเป็นหรือมีกรณีฉุกเฉิน เช่น เมื่อมีการพิจารณาเรื่องและผู้ร่วมประชุมมีส่วนได้เสียในการประชุม เป็นต้น

ข้อ ๑๑ การเข้าถึงเอกสารประกอบการประชุมของผู้ร่วมประชุมตามข้อ ๕ (๓) ซึ่งรวมถึงข้อมูลที่นำเสนอในระหว่างการประชุม หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประชุมทั้งปวง ให้ผู้มีหน้าที่จัดการประชุมจัดส่งให้แก่ผู้ร่วมประชุมก่อนหรือในระหว่างประชุม พร้อมแจ้งวิธีการที่ทำให้ผู้ร่วมประชุมสามารถเข้าถึงเอกสารประกอบการประชุม หรือข้อมูลเหล่านั้นได้

ข้อ ๑๒ หนังสือเชิญประชุม เอกสารประกอบการประชุม รายงานการประชุม หรือข้อมูลหรือเอกสารอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับการประชุม อาจทำในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ โดยดำเนินการให้สอดคล้องตามกฎหมายว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

ข้อ ๑๓ การลงคะแนนของผู้ร่วมประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามข้อ ๕ (๔) ให้ดำเนินการดังนี้

(๑) หากเป็นการลงคะแนนโดยทั่วไป อาจเลือกใช้วิธีใดก็ได้ที่สามารถระบุตัวผู้ร่วมประชุมที่มีสิทธิลงคะแนน และสามารถทราบเจตนาในการลงคะแนนของบุคคลดังกล่าวได้ เช่น การให้ผู้ลงคะแนนแต่ละคนแสดงเจตนาด้วยเสียง สัญลักษณ์ หรือข้อความอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

(๒) หากเป็นการลงคะแนนลับ ให้ใช้วิธีการที่สามารถทราบจำนวนของผู้ลงคะแนนและผลรวมของการลงคะแนน โดยไม่สามารถระบุตัวของผู้ลงคะแนนได้เป็นการทั่วไป เช่น การใช้ระบบการสำรวจความเห็นทางออนไลน์ เป็นต้น

ข้อ ๑๔ การจัดเก็บข้อมูลหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามข้อ ๕ (๕) และข้อมูลจรรยาอิเล็กทรอนิกส์ตามข้อ ๕ (๖) ให้ผู้มีหน้าที่จัดการประชุมจัดเก็บข้อมูลหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ดังนี้

(๑) วิธีการแสดงตนของผู้ร่วมประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พร้อมสรุปจำนวนผู้ร่วมประชุมหรือรายชื่อผู้ร่วมประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีการแสดงตนตามข้อ ๕ โดยให้บันทึกข้อมูลดังกล่าวไว้ในรายงานการประชุม

(๒) วิธีการลงคะแนนของผู้ร่วมประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พร้อมผลการลงคะแนนของผู้ร่วมประชุม โดยให้บันทึกข้อมูลดังกล่าวไว้ในรายงานการประชุม

(๓) ข้อมูลบันทึกเสียง หรือทั้งเสียงและภาพของผู้ร่วมประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยอาจบันทึกด้วยระบบการประชุมนั้นเองหรือด้วยวิธีการอื่นใด เว้นแต่เป็นการประชุมลับ

(๔) เหตุขัดข้องที่เกิดขึ้นในระหว่างการประชุมในการดำเนินการตามข้อ ๕ ซึ่งผู้มีหน้าที่จัดการประชุมทราบเองหรือได้รับแจ้งจากผู้ร่วมประชุม

(๕) ข้อมูลจรรยาอิเล็กทรอนิกส์ อย่างน้อยต้องประกอบด้วยข้อมูลที่สามารถระบุตัวบุคคลหรือชื่อผู้ใช้งาน (Username) วันและเวลาของการเข้าร่วมประชุมและเลิกประชุมที่อิงกับเวลามาตรฐาน

เหตุขัดข้องที่เกิดขึ้นตาม (๔) หากไม่กระทบต่อสาระสำคัญในการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มิให้มีผลทำให้การประชุมต้องเสียไป แต่ทั้งนี้ ผู้มีหน้าที่จัดการประชุมอาจกำหนดแนวทางการแก้ไขเหตุขัดข้องและผลกระทบของเหตุขัดข้องตามความเหมาะสมของแต่ละหน่วยงานหรือองค์กรได้

ข้อ ๑๕ การจัดเก็บข้อมูลหรือหลักฐานตามข้อ ๑๔ ให้บันทึกในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และเก็บรักษาด้วยวิธีการที่มีความมั่นคงปลอดภัยและด้วยวิธีการที่เชื่อถือได้ ดังนี้

(๑) ใช้วิธีการที่เชื่อถือได้ในการรักษาความถูกต้องของข้อมูล ตั้งแต่การสร้างจนเสร็จสมบูรณ์ และมีมาตรการป้องกันมิให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเกิดขึ้นกับข้อมูลนั้น เว้นแต่การรับรองหรือบันทึกเพิ่มเติม หรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ตามปกติในการติดต่อสื่อสาร การเก็บรักษา หรือการแสดง ซึ่งไม่มีผลต่อความหมายของข้อมูลนั้น

(๒) สามารถนำข้อมูลกลับมาใช้หรือแสดงข้อมูลนั้นในภายหลังได้

(๓) มีมาตรการควบคุมสิทธิการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าว พร้อมมาตรการป้องกันการเข้าถึงโดยบุคคลผู้ไม่มีสิทธิในการเข้าถึง เพื่อรักษาความน่าเชื่อถือของข้อมูล และไม่ให้ทั้งผู้ควบคุมระบบและผู้มีหน้าที่จัดการประชุมสามารถแก้ไขข้อมูลที่เก็บรักษาไว้

ข้อ ๑๖ การแจ้งเหตุขัดข้องในระหว่างการประชุม ตามข้อ ๕ (๗) ให้ผู้มีหน้าที่จัดการประชุมจัดเตรียมช่องทางการแจ้งเหตุขัดข้อง เพื่อรองรับการแก้ไขเหตุขัดข้องแก่ผู้ร่วมประชุมในระหว่างการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ข้อ ๑๗ เมื่อการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เสร็จสิ้นในแต่ละครั้ง ผู้มีหน้าที่จัดการประชุมต้องจัดเก็บข้อมูลหรือหลักฐานที่กำหนดในข้อ ๑๔ ทั้งข้อมูลเสียง หรือทั้งเสียงและภาพ และข้อมูลจรรยาอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงข้อมูลอื่นที่เกิดจากการประชุม หรือให้ผู้ให้บริการส่งมอบข้อมูลดังกล่าวให้ภายในระยะเวลาเจ็ดวันนับแต่วันสิ้นสุดการประชุมในแต่ละครั้ง

ข้อ ๑๘ เมื่อมีเหตุให้มีการทำลายข้อมูลเกี่ยวกับการประชุม ให้ผู้มีหน้าที่จัดการประชุม หรือผู้ให้บริการลบหรือทำลายซึ่งข้อมูลการประชุมออกจากสื่อบันทึกข้อมูล ด้วยเทคโนโลยีและวิธีการที่มีความมั่นคงปลอดภัยในการลบหรือทำลาย

หมวด ๓

มาตรฐานการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเรื่องลับ

ข้อ ๑๙ ในการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเรื่องลับ ให้ผู้มีหน้าที่จัดการประชุมกำหนด มาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยเพื่อป้องกันมิให้บุคคลที่ไม่มีสิทธิร่วมประชุมรู้หรือล่วงรู้ถึงข้อมูล การประชุมในเรื่องลับดังกล่าว ทั้งเอกสารประกอบการประชุม ข้อมูลที่นำเสนอในระหว่างการประชุม หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้อกับเรื่องลับดังกล่าว และมีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามที่กำหนดในข้อ ๒๔

ข้อ ๒๐ ให้ผู้ร่วมประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์รับรองต่อที่ประชุมว่าไม่มีบุคคลที่ไม่มีสิทธิ ร่วมประชุมสามารถรู้หรือล่วงรู้ถึงข้อมูลการประชุมในเรื่องลับดังกล่าวตามข้อ ๑๙ โดยควรประชุม ณ พื้นที่ปิดที่ไม่มีบุคคลอื่นเข้าออกในบริเวณดังกล่าว

ข้อ ๒๑ การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเรื่องที่มีชั้นความลับของหน่วยงานของรัฐ ให้ใช้ระบบควบคุมการประชุมที่ติดตั้งและให้บริการในราชอาณาจักร และมีมาตรฐานความมั่นคงปลอดภัย ตามข้อ ๒๔ โดยต้องไม่จัดเก็บข้อมูลหรือหลักฐานส่วนหนึ่งส่วนใดไว้นอกราชอาณาจักร ทั้งนี้ ผู้ให้บริการต้องรับรองต่อผู้มีหน้าที่จัดการประชุมว่าได้ดำเนินการตามข้อกำหนดนี้

ห้ามมิให้มีการบันทึกเสียงหรือทั้งเสียงและภาพของผู้ร่วมประชุมทุกคนตลอดระยะเวลาที่มี การประชุมในเรื่องลับ

ข้อ ๒๒ การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเรื่องลับในกรณีอื่นใดนอกจากข้อ ๒๑ ให้ใช้ ระบบควบคุมการประชุมที่มีความมั่นคงปลอดภัยตามข้อ ๒๔

ห้ามมิให้มีการบันทึกเสียงหรือทั้งเสียงและภาพของผู้ร่วมประชุมทุกคนตลอดระยะเวลาที่มี การประชุมในเรื่องลับ

หมวด ๔

มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศ

ข้อ ๒๓ การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ให้มีมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัย ด้านสารสนเทศ ในเรื่องดังนี้เป็นอย่างน้อย

(๑) การรักษาความลับ (confidentiality) โดยมีมาตรการรักษาหรือสงวนไว้เพื่อป้องกันการเข้าถึง ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยบุคคลผู้ไม่มีสิทธิในการเข้าถึง

(๒) การรักษาความครบถ้วน (integrity) โดยมีมาตรการป้องกันข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์มิให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข ทำให้สูญหาย ทำให้เสียหาย หรือถูกทำลายโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือโดยมิชอบ เพื่อให้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อยู่ในสภาพสมบูรณ์ขณะที่มีการใช้งาน ประมวลผล โอน หรือเก็บรักษา

(๓) การรักษาสภาพพร้อมใช้งาน (availability) โดยมีมาตรการที่ดูแลให้ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์สามารถทำงาน เข้าถึง หรือใช้งานได้ในเวลาที่ต้องการ

(๔) การรักษาความเป็นส่วนตัวและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

นอกจากนี้ ให้มีคุณสมบัติอื่น ได้แก่ ความถูกต้องแท้จริง (authenticity) ความรับผิดชอบ (accountability) การห้ามปฏิเสธความรับผิดชอบ (non-repudiation) และความน่าเชื่อถือ (reliability) ของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องหรือเกิดจากการประชุม

ข้อ ๒๔ ให้สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กำหนดมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศของระบบควบคุมการประชุม

ข้อ ๒๕ เพื่อประโยชน์ในการใช้งานระบบควบคุมการประชุม สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์หรือหน่วยงานอื่นที่สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กำหนด อาจจัดให้มีการตรวจประเมิน และรับรองความสอดคล้องของระบบควบคุมการประชุมตามมาตรฐานที่กำหนด ในประกาศนี้ได้ และให้ถือว่าระบบควบคุมการประชุมที่ผ่านการรับรองโดยหน่วยงานดังกล่าว มีกระบวนการที่สอดคล้องตามมาตรฐานในประกาศฉบับนี้

กระบวนการเพื่อตรวจประเมินและรับรองความสอดคล้องของระบบควบคุมการประชุม ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กำหนด

ข้อ ๒๖ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์อาจกำหนดให้การได้รับการตรวจประเมิน หรือรองรับความสอดคล้องของระบบควบคุมการประชุมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน โดยหน่วยงานหนึ่ง หน่วยงานใดทั้งในประเทศหรือต่างประเทศตามมาตรฐานหรือข้อกำหนดที่ไม่ต่ำกว่ามาตรฐานตามข้อ ๒๔ ถือว่าระบบหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของระบบควบคุมการประชุมนั้น ได้รับการรับรองความสอดคล้องตามข้อ ๒๕ ก็ได้

ข้อ ๒๗ บรรดาการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ได้เตรียมการไว้ก่อนวันที่ประกาศนี้ใช้บังคับ และยังคงดำเนินการไม่แล้วเสร็จ ให้ดำเนินการตามประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๕๗ ต่อไปจนแล้วเสร็จ ทั้งนี้ ไม่เกินหกสิบวันตั้งแต่วันที่ประกาศใช้บังคับ

ข้อ ๒๘ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมรักษาการตามประกาศนี้ และให้มีอำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหาอันเกิดจากการปฏิบัติตามประกาศนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๓
พุทธิพงษ์ ปุณณกันต์
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

ประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๕๖๔

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๗ แห่งพระราชกำหนดว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๓ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมจึงออกประกาศไว้ ดังนี้

ข้อ ๑ ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔”

ข้อ ๒ ประกาศฉบับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “ระบบการลงคะแนน” ระหว่างคำว่า “ระบบควบคุมการประชุม” และคำว่า “ผู้ให้บริการ” ในข้อ ๓ แห่งประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๓

“ระบบการลงคะแนน” หมายความว่า ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และ/หรืออุปกรณ์สื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ใด ๆ ทั้งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ที่เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายและมีการสื่อสารข้อมูลกัน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ/หรือการโทรคมนาคม หรือวิธีการอื่นในลักษณะทำนองเดียวกัน เพื่อให้ผู้ลงคะแนนสามารถใช้งานสำหรับการลงคะแนนได้

ข้อ ๔ ให้เพิ่มบทนิยามคำว่า “ผู้ควบคุมระบบการลงคะแนน” ในข้อ ๓ แห่งประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๓

“ผู้ควบคุมระบบการลงคะแนน” หมายความว่า ผู้ทำหน้าที่ดูแลและบริหารจัดการระบบการลงคะแนน โดยอาจเป็นบุคคลเดียวกับผู้ทำหน้าที่ดูแลและบริหารจัดการระบบควบคุมการประชุมหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๕ ให้ยกเลิกความในวรรคสองของข้อ ๕ แห่งประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผู้มีหน้าที่จัดการประชุมอาจใช้ระบบควบคุมการประชุม และ/หรือระบบการลงคะแนน ของตนเองหรือของผู้ให้บริการก็ได้”

ข้อ ๖ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ของข้อ ๑๓ แห่งประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๓

“การลงคะแนนของผู้ร่วมประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้มีหน้าที่จัดการประชุม คำนึงถึงมาตรการ ดังต่อไปนี้

(๑) จัดให้ผู้ร่วมประชุมที่มีสิทธิลงคะแนนทุกคนสามารถลงคะแนนได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม โดยทุกคะแนนเสียงไม่ว่าจะลงคะแนนจากช่องทางใดต้องนำมานับคะแนนและคำนวณเป็นผลการลงคะแนน อย่างถูกต้อง

(๒) ให้ผู้เข้าร่วมประชุมที่มีสิทธิลงคะแนนสามารถลงคะแนนอย่างอิสระได้ โดยผู้ลงคะแนน ได้รับทราบข้อมูลที่จำเป็นอย่างถูกต้องและมีเวลาในการตัดสินใจลงคะแนนอย่างเหมาะสม

(๓) มีการรักษาความเป็นส่วนตัวของผู้เข้าร่วมประชุมที่มีสิทธิลงคะแนน โดยมีการรักษา ความลับของคะแนนเสียงและข้อมูลของผู้ลงคะแนนก่อนการยืนยันลงคะแนนอย่างเหมาะสม

(๔) มีการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของระบบสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงหลักการ พื้นฐานของการรักษาความลับ การรักษาความครบถ้วน และการรักษาสภาพพร้อมใช้งาน

ผู้จัดประชุมต้องแจ้งให้ผู้ร่วมประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทราบก่อนการลงคะแนนเกี่ยวกับ วิธีการและขั้นตอนในการลงคะแนน รวมถึงเงื่อนไขในการนับคะแนนและการคำนวณผลการลงคะแนน

ทั้งนี้ ผู้มีหน้าที่จัดการประชุมต้องดำเนินการให้มั่นใจได้ว่า การเข้าประชุมและลงคะแนนของ ผู้ร่วมประชุมที่มีสิทธิลงคะแนนได้ดำเนินการตามกระบวนการสำหรับการจัดประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตามประกาศฉบับนี้แล้ว”

ข้อ ๗ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นข้อ ๑๓/๑ แห่งประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจ และสังคม เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๓

“ข้อ ๑๓/๑ ในกรณีที่มีการใช้ระบบการลงคะแนนแยกต่างหากจากระบบควบคุมการประชุม การลงคะแนนผ่านระบบการลงคะแนนอย่างน้อยต้องมีกระบวนการ ดังต่อไปนี้

- (๑) การแสดงตนของผู้ร่วมประชุมที่มีสิทธิลงคะแนนก่อนการลงคะแนน
- (๒) การสื่อสารหรือมีปฏิสัมพันธ์กันได้ในระหว่างการลงคะแนน
- (๓) การเข้าถึงเอกสารประกอบการประชุมของผู้ร่วมประชุมที่มีสิทธิลงคะแนน
- (๔) การจัดเก็บข้อมูลหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการลงคะแนนผ่านระบบลงคะแนน
- (๕) การจัดเก็บข้อมูลจราจรอิเล็กทรอนิกส์ของผู้ลงคะแนนทุกคนไว้เป็นหลักฐาน
- (๖) การแจ้งเหตุขัดข้องในระหว่างการลงคะแนน”

ข้อ ๘ ให้ยกเลิกความในข้อ ๒๔ แห่งประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้เป็นแทน

“ข้อ ๒๔ ให้สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์กำหนดมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศของระบบควบคุมการประชุม และมาตรฐานระบบการลงคะแนนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์”

ข้อ ๙ ให้ยกเลิกความในข้อ ๒๕ แห่งประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ข้อ ๒๕ เพื่อประโยชน์ในการใช้งานระบบควบคุมการประชุมและระบบการลงคะแนน สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์หรือหน่วยงานอื่นที่สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กำหนด อาจจัดให้มีการตรวจประเมินและรับรองความสอดคล้องของระบบควบคุมการประชุมและระบบการลงคะแนนตามมาตรฐานที่กำหนดในประกาศนี้ก็ได้ และให้ถือว่าระบบควบคุมการประชุมและระบบการลงคะแนนที่ผ่านการรับรองโดยหน่วยงานดังกล่าวมีกระบวนการที่สอดคล้องตามมาตรฐานในประกาศฉบับนี้

กระบวนการเพื่อตรวจประเมินและรับรองความสอดคล้องของระบบควบคุมการประชุมและระบบการลงคะแนน ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กำหนด”

ข้อ ๑๐ ให้ยกเลิกความในข้อ ๒๖ แห่งประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ข้อ ๒๖ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์อาจกำหนดให้การได้รับการตรวจประเมินหรือรับรองความสอดคล้องของระบบควบคุมการประชุมและระบบการลงคะแนนไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน โดยหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดทั้งในประเทศหรือต่างประเทศตามมาตรฐานหรือข้อกำหนดที่ไม่ต่ำกว่ามาตรฐานตามข้อ ๒๔ ถือว่าระบบหรือส่วนหนึ่งส่วนใดของระบบควบคุมการประชุมและระบบการลงคะแนนนั้นได้รับการรับรองความสอดคล้องตามข้อ ๒๕ ก็ได้”

ข้อ ๑๑ ประกาศฉบับนี้ไม่ใช้บังคับกับการดำเนินการใด ๆ ที่ได้ดำเนินการไปก่อนที่ประกาศฉบับนี้ใช้บังคับ

ข้อ ๑๒ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมรักษาการตามประกาศฉบับนี้ และให้มีอำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหาอันเกิดจากการปฏิบัติตามประกาศฉบับนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

ชัยวุฒิ ธนาคมานุสรณ์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

พระราชกำหนด

ว่าด้วยการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๓

มาตรา ๓

ให้ยกเลิกประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

ฉบับที่ ๗๔/๒๕๕๗

ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ

ฉบับที่ ๗๔/๒๕๕๗

เรื่อง การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

โดยที่เทคโนโลยีปัจจุบันทำให้ผู้ร่วมประชุมทั้งภาครัฐและภาคเอกชนสามารถปรึกษาหารือกันผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้โดยสะดวกแม้จะมีได้อยู่ในสถานที่เดียวกัน ทั้งยังเป็นการประหยัดต้นทุนและระยะเวลาในการจัดการประชุมและการเดินทางไปร่วมประชุมด้วย และปัจจุบันมีการใช้วิธีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการประกอบธุรกิจกันอย่างแพร่หลาย แต่กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่เปิดช่องให้ดำเนินการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยมีผลบังคับใช้ได้ตามกฎหมาย สมควรมีกฎหมายกลางเพื่อกำหนดให้การประชุมบางอย่างที่กฎหมายต่าง ๆ บัญญัติให้ต้องประชุม สามารถกระทำผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยมีผลบังคับใช้ได้ตามกฎหมายได้อีกทางหนึ่งด้วย คณะรักษาความสงบแห่งชาติจึงมีประกาศ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ในประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาตินี้

“การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า การประชุมที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีการประชุมที่กระทำผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยผู้ร่วมประชุมอย่างน้อยหนึ่งในสามขององค์ประชุมต้องอยู่ในที่ประชุมแห่งเดียวกัน และผู้ร่วมประชุมทั้งหมดต้องอยู่ในราชอาณาจักรขณะที่มีการประชุม แม้จะมีได้อยู่ในสถานที่เดียวกันและสามารถประชุมปรึกษาหารือและแสดงความคิดเห็นระหว่างกันได้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

“ผู้ร่วมประชุม” หมายความว่า รวมถึงกรรมการ อนุกรรมการ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการของคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ

ข้อ ๒ ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาตินี้ไม่ใช้บังคับแก่

(๑) การประชุมของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา

(๒) การประชุมเพื่อจัดทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

(๓) การประชุมเพื่อดำเนินการตามกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการ ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน และหน่วยงานอื่นของรัฐ

(๔) การประชุมอื่นที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

ข้อ ๓ การประชุมตามที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีการประชุม นอกจากจะดำเนินการตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในกฎหมายแต่ละฉบับแล้ว ผู้ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุมจะกำหนดให้จัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ และให้มีผลเช่นเดียวกับการประชุมตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ห้ามมิให้ประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเรื่องที่มีการกำหนดชั้นความลับตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ และเรื่องอื่นที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

ข้อ ๔ การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต้องเป็นไปตามมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ข้อ ๕ การส่งหนังสือเชิญประชุมและเอกสารประกอบการประชุม จะส่งโดยจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ ในการนี้ ผู้มีหน้าที่จัดการประชุมต้องจัดเก็บสำเนาหนังสือเชิญประชุมและเอกสารประกอบการประชุมไว้เป็นหลักฐาน โดยจะจัดเก็บในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้

ข้อ ๖ ในการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผู้มีหน้าที่จัดการประชุมต้อง

(๑) จัดให้ผู้ร่วมประชุมแสดงตนเพื่อร่วมประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก่อนร่วมการประชุม

(๒) จัดทำรายงานการประชุมเป็นหนังสือ

(๓) จัดให้มีการบันทึกเสียงหรือทั้งเสียงและภาพ แล้วแต่กรณี ของผู้ร่วมประชุมทุกคน ตลอดระยะเวลาที่มีการประชุมในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เว้นแต่เป็นการประชุมลับ และให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการประชุม

ข้อ ๗ ในการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หากมีกรณีที่ต้องจ่ายเบี้ยประชุมให้แก่ผู้ร่วมประชุม ให้จ่ายเบี้ยประชุมแก่ผู้ร่วมประชุมซึ่งได้แสดงตนเข้าร่วมประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้

ข้อ ๘ ให้ถือว่าการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติเป็นการประชุมโดยชอบด้วยกฎหมาย และห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติเป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายทั้งในคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีอื่นใด เพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ข้อ ๙ การกำหนดมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามข้อ ๔ ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาตินี้ใช้บังคับ โดยคำนึงถึงความสะดวกในการจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้วย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๗

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา

หัวหน้าคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ

ประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

พ.ศ. ๒๕๕๗

โดยที่ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๗๔/๒๕๕๗ เรื่อง การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๗ กำหนดให้การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต้องเป็นไปตามมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนด

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๔ แห่งประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ ๗๔/๒๕๕๗ เรื่อง การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๗ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๕๗”

ข้อ ๒ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในประกาศนี้

“ความมั่นคงปลอดภัย” หมายความว่า การดำรงไว้ซึ่งความลับ (confidentiality) ความถูกต้องครบถ้วน (integrity) และสภาพพร้อมใช้งาน (availability) ของระบบควบคุมการประชุม รวมทั้งคุณสมบัติอื่น ได้แก่ ความถูกต้องแท้จริง (authenticity) ความรับผิดชอบ (accountability) การห้ามปฏิเสธความรับผิดชอบ (non-repudiation) และความน่าเชื่อถือ (reliability) ของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องหรือเกิดจากการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

“สื่ออิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า สื่อบันทึกข้อมูลหรือสารสนเทศใด ๆ ที่ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์โดยการประยุกต์ใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ไฟฟ้า คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า หรือวิธีอื่นใดในลักษณะคล้ายกัน และให้หมายความรวมถึงการประยุกต์ใช้วิธีการทางแสง วิธีการทางแม่เหล็ก หรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้วิธีต่าง ๆ เช่นว่านั้น

“ระบบควบคุมการประชุม” หมายความว่า ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และ/หรืออุปกรณ์สื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ใด ๆ ทั้งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ที่เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย และมีการสื่อสารข้อมูลกันโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ/หรือการโทรคมนาคม เพื่อให้ผู้ร่วมประชุมสามารถเข้าถึงและใช้งานสำหรับการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ไม่ว่าจะเป็นการประชุมด้วยเสียงหรือทั้งเสียงและภาพ

“การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า การประชุมที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีการประชุมที่กระทำผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยผู้ร่วมประชุมอย่างน้อยหนึ่งในสามขององค์ประชุม ต้องอยู่ในที่ประชุมแห่งเดียวกัน และผู้ร่วมประชุมทั้งหมดต้องอยู่ในราชอาณาจักรขณะที่มีการประชุม แม้จะมีได้อยู่ในสถานที่เดียวกันและสามารถประชุมปรึกษาหารือและแสดงความคิดเห็นระหว่างกันได้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

“ผู้ร่วมประชุม” หมายความว่า ความรวมถึงกรรมการ อนุกรรมการ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ ของคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ

“ผู้ควบคุมระบบ” หมายความว่า ผู้ทำหน้าที่ดูแลและบริหารจัดการระบบการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ตั้งแต่เริ่มทำการประชุมจนกระทั่งเสร็จสิ้นการประชุมในแต่ละครั้ง

“ผู้ให้บริการ” หมายความว่า ผู้ให้บริการระบบควบคุมการประชุมแก่บุคคลอื่นในการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามประกาศฉบับนี้

ข้อ ๔ การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้กระทำผ่านระบบควบคุมการประชุมที่มีกระบวนการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ตามประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง แนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๕๓ หรือมาตรฐานอื่นที่เทียบเท่า ทั้งนี้ ไม่ว่าผู้ให้บริการระบบดังกล่าวจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชน

ให้มีการบันทึกเสียงหรือทั้งเสียงและภาพ แล้วแต่กรณีของผู้ร่วมประชุมทุกคนตลอดระยะเวลาที่มีการประชุม รวมทั้งข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ที่เกิดจากการบันทึกดังกล่าว ทั้งนี้ โดยบันทึกในระบบควบคุมการประชุมหรือโดยระบบอื่นใด

การบันทึกข้อมูลตามวรรคสองจะต้องบันทึกในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ลงในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีความมั่นคงปลอดภัยและด้วยวิธีการที่เชื่อถือได้ตามข้อกำหนดแนบท้ายประกาศนี้

ข้อ ๕ ระบบควบคุมการประชุมตามข้อ ๔ อย่างน้อยจะต้องมีองค์ประกอบพื้นฐานของการทำงาน ดังนี้

(๑) ทำให้ผู้ร่วมประชุมสามารถสื่อสารถึงกันได้ด้วยเสียงหรือทั้งเสียงและภาพโดยผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ/หรือการโทรคมนาคม ทั้งประเภทที่ใช้สายและไร้สาย เช่น เครือข่ายโทรศัพท์ เครือข่ายคอมพิวเตอร์ภายในองค์กรหรือแลน (Local Area Network : LAN) เครือข่ายบริการสื่อสารร่วมระบบดิจิทัลหรือไอเอสดีเอ็น (Integrated Services Digital Network : ISDN หรือเครือข่ายแบบ Wide Area Network : WAN) เครือข่ายอินเทอร์เน็ต เครือข่ายไมโครเวฟ เครือข่ายวิทยุโทรคมนาคม เครือข่ายการสื่อสารโดยใช้ดาวเทียม เป็นต้น

(๒) เชื่อมโยงสถานที่ประชุมตั้งแต่สองแห่งขึ้นไปเข้าด้วยกัน

(๓) ทำให้ผู้ร่วมประชุมสามารถสื่อสารหรือมีปฏิสัมพันธ์กันได้สองทาง

(๔) มีอุปกรณ์นำเข้าข้อมูลจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ/หรือการโทรคมนาคม เช่น โทรศัพท์ กล้องโทรทัศน์ ไมโครโฟน เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องโทรสาร เครื่องกราฟภาพ เป็นต้น

(๕) มีอุปกรณ์เพื่อทำหน้าที่เชื่อมโยงหรือแปลงสัญญาณเสียงหรือทั้งเสียงและภาพที่เหมาะสมกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ/หรือการโทรคมนาคม ที่เอื้ออำนวยต่อการรับชมและรับฟังของผู้ร่วมประชุม แล้วแต่กรณี

นอกจากนี้ อาจมีองค์ประกอบพื้นฐานของการทำงานเพิ่มเติม ดังนี้

(๑) มีอุปกรณ์แสดงผลข้อมูลที่ถูกส่งผ่านมาจากระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ/หรือการโทรคมนาคมให้เป็นข้อมูลที่ผู้ร่วมประชุมสามารถรับรู้ได้ เช่น ลำโพง จอภาพ เครื่องฉายภาพวิดีโอทัศน์ (video projector) อุปกรณ์แสดงผลที่เป็นเอกสาร (hard copy) เป็นต้น

(๒) กรณีมีการประชุมในห้องประชุมจะต้องมีการติดตั้งวัสดุเพื่อทำหน้าที่ซับเสียงที่เหมาะสมกับสภาพของห้องประชุม เพื่อป้องกันเสียงก้องหรือเสียงสะท้อน

ข้อ ๖ เมื่อผู้ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุมกำหนดให้จัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการประชุมครั้งใดแล้ว ผู้มีหน้าที่จัดการประชุมต้องดำเนินการเพื่อให้มีการใช้ระบบควบคุมการประชุม เป็นลายลักษณ์อักษรก่อนจัดการประชุม โดยจะต้องจัดให้มีผู้ควบคุมระบบที่สามารถบริหารจัดการระบบ เพื่อตรวจสอบการทำงานและแก้ไขปัญหาให้กับผู้ร่วมประชุมโดยการเข้าถึงระบบแบบระยะไกล (remote access) ได้ด้วย ทั้งนี้ ระบบควบคุมการประชุมจะต้องพร้อมทำงานก่อนการประชุม

ข้อ ๗ ในการบริหารจัดการระบบตามข้อ ๖ ประธานในที่ประชุม และ/หรือผู้ควบคุมระบบ จะต้องสามารถตัดสัญญาณเสียงหรือสัญญาณภาพหรือทั้งสัญญาณเสียงและสัญญาณภาพ หรือหยุดการส่งข้อมูลให้เครื่องหรืออุปกรณ์สื่อสารของผู้ร่วมประชุมเครื่องใดเครื่องหนึ่งภายในระบบได้ทันทีหากมีเหตุจำเป็นหรือมีกรณีฉุกเฉิน

ข้อ ๘ ในระหว่างการประชุมผู้ร่วมประชุมทุกคนต้องสามารถดูข้อมูลการประชุมที่กำลังนำเสนอในที่ประชุมผ่านเครื่องหรืออุปกรณ์สื่อสารของตนเองได้ตลอดระยะเวลาการประชุม เว้นแต่จะมีการตัดสัญญาณเสียงหรือสัญญาณภาพหรือทั้งสัญญาณเสียงและสัญญาณภาพ หรือหยุดการส่งข้อมูลให้เครื่องหรืออุปกรณ์สื่อสารของผู้ร่วมประชมนั้น โดยมีเหตุจำเป็นหรือมีกรณีฉุกเฉินตามข้อ ๗

ข้อ ๙ ให้ปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารรักษาการให้เป็นไปตามประกาศนี้ และให้มีอำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหาอันเกิดจากการปฏิบัติตามประกาศนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๗

พรชัย รุจิประภา

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ข้อกำหนดแนบท้ายประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๕๗

ข้อ ๑ มาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการบันทึกเสียงหรือทั้งเสียงและภาพของผู้ร่วมประชุมให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

(๑) มีเทคโนโลยีหรือมาตรการป้องกันมิให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขเกิดขึ้นกับข้อมูลนั้น เว้นแต่การรับรองหรือบันทึกเพิ่มเติม หรือการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ตามปกติในการติดต่อสื่อสาร การเก็บรักษา หรือการแสดงซึ่งไม่มีผลต่อความหมายของข้อมูลนั้น เพื่อให้สามารถยืนยันได้ว่าได้ใช้วิธีการที่เชื่อถือได้ในการรักษาความถูกต้องของข้อมูลตั้งแต่การสร้างจนเสร็จสมบูรณ์และสามารถแสดงข้อมูลนั้นในภายหลังได้

(๒) ในกรณีที่มีการบันทึกเสียงหรือทั้งเสียงและภาพด้วยระบบควบคุมการประชุมให้มีวิธีการที่เชื่อถือได้ในการระบุตัวตนผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบควบคุมการประชุม เพื่อให้สามารถยืนยันได้ว่าข้อมูลที่ได้บันทึกไว้ได้ดำเนินการโดยผู้มีสิทธิในการเข้าถึงเท่านั้น โดยอย่างน้อยต้องครอบคลุมเรื่อง ดังต่อไปนี้

- (๑) การระบุตัวตน (Identification)
- (๒) การยืนยันตัวตน (Authentication)
- (๓) การอนุญาตเฉพาะผู้มีสิทธิเข้าถึง (Authorization)
- (๔) ความรับผิดชอบต่อผลของการกระทำ (Accountability)

ข้อ ๒ ในการบันทึกข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ที่เกิดจากระบบควบคุมการประชุม ต้องมีการกำหนดมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการบันทึกข้อมูลดังกล่าว เพื่อให้สามารถทราบข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารของระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งแสดงถึงแหล่งกำเนิด ต้นทาง ปลายทาง เวลา วันที่ ปริมาณ ระยะเวลา หรืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารของระบบคอมพิวเตอร์นั้น นอกจากนี้ ในการเก็บรักษาข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ต้องใช้วิธีการที่มีความมั่นคงปลอดภัยด้วยวิธีการที่เชื่อถือได้ ดังต่อไปนี้

(๑) เก็บในสื่อ (Media) ที่สามารถรักษาความครบถ้วนถูกต้องแท้จริง (Integrity) และระบุตัวบุคคล (Identification) ที่เข้าถึงสื่อดังกล่าวได้

(๒) มีระบบการเก็บรักษาความลับของข้อมูลที่จัดเก็บ และกำหนดชั้นความลับในการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าว เพื่อรักษาความน่าเชื่อถือของข้อมูล และไม่ให้ทั้งผู้ควบคุมระบบและผู้ดูแลระบบสามารถแก้ไขข้อมูลที่เก็บรักษาไว้ เช่น การเก็บไว้ใน Centralized Log Server หรือการทำ Data Archiving หรือทำ Data Hashing เป็นต้น ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่ได้รับอนุญาตให้สามารถเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้ เช่น ผู้ตรวจสอบระบบสารสนเทศขององค์กร (IT Auditor) หรือบุคคลที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น

(๓) เพื่อให้ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์มีความถูกต้องและนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง ต้องตั้งนาฬิกาของอุปกรณ์บริการทุกชนิดให้ตรงกับเวลาอ้างอิงสากล

การประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์กับผลบังคับใช้ทางกฎหมาย

นางสาวพิมพ์สิริ วิเศษโอรานนท์*

เมื่อกกล่าวถึงการประชุมแต่เดิมเราจะนึกถึงการประชุมในรูปแบบที่ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนต้องมาอยู่ต่อหน้ากันและอยู่ในสถานที่เดียวกันเพื่อประชุมปรึกษาหารือเรื่องหนึ่งเรื่องใด แต่ต่อมาเมื่อเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นก็มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้กับการประชุม โดยการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ทำให้เกิดการประชุมในรูปแบบ Video Conference หรือที่เรียกว่า การประชุมทางไกลผ่านระบบจอภาพ เป็นการประชุมซึ่งผู้เข้าร่วมการประชุมไม่ต้องมาอยู่ต่อหน้ากันและไม่ต้องอยู่ในสถานที่เดียวกันทุกคน ซึ่งในภาคเอกชนมีการใช้การประชุมในรูปแบบนี้อย่างแพร่หลาย การประชุมทาง Video Conference นี้ทำให้เกิดความสะดวกในการประชุมมากขึ้น เนื่องจากผู้เข้าร่วมการประชุมไม่ต้องเดินทางมาประชุมในสถานที่เดียวกัน แต่ก็สามารถประชุมปรึกษาหารือกันได้ แต่ยังไม่มีความหมายรองรับผลการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในบทความนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงลักษณะของการประชุมแบบ Video Conference กฎหมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และความเห็นทางกฎหมายเกี่ยวกับการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนบทวิเคราะห์เกี่ยวกับการตรากฎหมายที่เกี่ยวกับการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์

๑. ลักษณะของการประชุมแบบ Video Conference

การประชุมแบบ Video Conference หรือที่เรียกว่า การประชุมทางไกลผ่านระบบจอภาพ เป็นการประชุมติดต่อสื่อสารถึงกันระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่อยู่ต่างสถานที่กันผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการประชุมดังกล่าวนั้นต้องสามารถติดต่อสื่อสารถึงกันได้ทั้งภาพและเสียงในเวลาเดียวกัน^๑

๒. กฎหมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์

เมื่อพิจารณากฎหมายที่กำหนดเรื่องการประชุมนั้น โดยส่วนใหญ่จะมีการกำหนดถึงการประชุมในรูปแบบปกติ คือ ผู้เข้าร่วมการประชุมต้องมาอยู่ต่อหน้ากันและในสถานที่เดียวกัน ส่วนกฎหมายที่กำหนดถึงการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้น ในปัจจุบันยังมีการบัญญัติรองรับไว้ไม่มากนัก จากการตรวจสอบพบว่า ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๗๔/๒๕๕๗ เรื่อง การประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗ ได้มีการกำหนดความหมายของ “การประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์” และกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไว้อย่างชัดเจนและมีรายละเอียดมากกว่ากฎหมายฉบับอื่นๆ สรุปได้ดังนี้

๒.๑ การประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๗๔/๒๕๕๗ เรื่อง การประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗ ได้มีการกำหนดความหมายของ “การประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์” ไว้ โดยกำหนดเงื่อนไขไว้ด้วยว่าต้องมีลักษณะตามที่กำหนดไว้จึงจะเป็นการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้ ได้กำหนดขอบเขตการใช้บังคับว่า ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับนี้ไม่ใช้กับการประชุมใดบ้าง เรื่องใดที่ห้ามมิให้มีการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แนวทางการจัดการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และมาตรฐานของการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนผลทางกฎหมายของการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

* นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ ฝ่ายกิจการพิเศษ กองกฎหมายไทย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

^๑ <https://www.eta.or.th/>

(๑) ความหมาย “การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์” ในประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๗๔/๒๕๕๗ ได้กำหนดความหมายของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไว้ว่า เป็นการประชุมที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีการประชุมที่กระทำผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับผู้เข้าร่วมประชุมว่า ผู้ร่วมประชุมอย่างน้อยหนึ่งในสามขององค์ประชุมจะต้องอยู่ในที่ประชุมแห่งเดียวกัน โดยผู้ร่วมประชุมทั้งหมดต้องอยู่ในราชอาณาจักรขณะที่มีการประชุม แต่ไม่จำเป็นต้องอยู่ในสถานที่เดียวกัน และสามารถประชุมปรึกษาหารือและแสดงความคิดเห็นระหว่างกันได้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ข้อ ๑) เมื่อพิจารณาความหมายดังกล่าว การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติฯ นี้ จึงครอบคลุมทั้งการประชุมของหน่วยงานรัฐและการประชุมของหน่วยงานเอกชน ที่มีกฎหมายบัญญัติให้ต้องมีการประชุม

นอกจากนี้ ได้กำหนดความหมายคำว่า “ผู้ร่วมประชุม” ไว้ว่า ให้หมายความรวมถึง กรรมการ อนุกรรมการ เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ ของคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการด้วย (ข้อ ๑)

(๒) ขอบเขตการใช้บังคับของประกาศฯ (ข้อ ๒)

ประกาศนี้ไม่ใช้บังคับกับการประชุมดังต่อไปนี้

๑) การประชุมของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา

๒) การประชุมเพื่อจัดทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

๓) การประชุมเพื่อดำเนินการตามกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างของส่วนราชการ ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน และหน่วยงานอื่นของรัฐ

๔) การประชุมอื่นที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

(๓) การจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์และผลของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

นอกจากจะดำเนินการตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในกฎหมายแต่ละฉบับแล้ว ผู้ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุมจะกำหนดให้จัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ (ข้อ ๓ วรรคหนึ่ง) และให้มีผลเช่นเดียวกับการประชุมตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย (ข้อ ๓ วรรคหนึ่ง)

(๔) เรื่องที่ห้ามมิให้มีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ห้ามมิให้ประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในเรื่องที่มีการกำหนดชั้นความลับตามระเบียบว่าด้วย การรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ และเรื่องอื่นที่คณะรัฐมนตรีกำหนด (ข้อ ๓ วรรคสอง) ซึ่งในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้กำหนดชั้นความลับของสิ่งที่เป็นความลับของทางราชการออกเป็น ๓ ชั้น คือ ๑) ลับที่สุด (TOP SECRET) ๒) ลับมาก (SECRET) และ ๓) ลับ (CONFIDENTIAL) (ข้อ ๑๕ ข้อ ๑๖ ข้อ ๑๗ และข้อ ๑๘^๒)

^๒ข้อ ๑๕ ชั้นความลับของสิ่งที่เป็นความลับของทางราชการ แบ่งออกเป็น ๓ ชั้น คือ

(๑) ลับที่สุด (TOP SECRET)

(๒) ลับมาก (SECRET)

(๓) ลับ (CONFIDENTIAL)

ข้อ ๑๖ ลับที่สุด หมายความว่า ความลับที่มีความสำคัญที่สุดเกี่ยวกับบุคคลข้อมูลข่าวสาร วัตถุ สถานที่ และทรัพย์สินมีค่าของแผ่นดิน ซึ่งหากความลับดังกล่าวทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนรั่วไหลไปถึงบุคคลผู้ไม่มีหน้าที่ได้ทราบ จะทำให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งรัฐอย่างร้ายแรงที่สุด

ข้อ ๑๗ ลับมาก หมายความว่า ความลับที่มีความสำคัญมากเกี่ยวกับบุคคลข้อมูลข่าวสาร วัตถุ สถานที่ และทรัพย์สินมีค่าของแผ่นดิน ซึ่งหากความลับดังกล่าวทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนรั่วไหลไปถึงบุคคลผู้ไม่มีหน้าที่ได้ทราบ จะทำให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งรัฐอย่างร้ายแรง

ข้อ ๑๘ ลับ หมายความว่า ความลับที่มีความสำคัญเกี่ยวกับบุคคลข้อมูลข่าวสาร วัตถุ สถานที่ และทรัพย์สินมีค่าของแผ่นดิน ซึ่งหากความลับดังกล่าวทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนรั่วไหลไปถึงบุคคลผู้ไม่มีหน้าที่ได้ทราบ จะทำให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงและผลประโยชน์แห่งรัฐ

(๕) มาตรฐานของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต้องเป็นไปตามมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา (ข้อ ๔) และการกำหนดมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาตินี้ใช้บังคับ โดยคำนึงถึงความสะดวกในการจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ด้วย (ข้อ ๙)

ทั้งนี้ จากการตรวจสอบประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติฯ ใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗ และต่อมาได้มีการออกประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๕๗ ลงวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ มีสาระสำคัญเป็นการกำหนดมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยกำหนดให้การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต้องกระทำผ่านระบบควบคุมการประชุม^๓ ที่มีกระบวนการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศ โดยให้มีการบันทึกเสียงหรือทั้งเสียงและภาพแล้วแต่กรณี ของผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนตลอดระยะเวลาที่มีการประชุม รวมทั้งข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ที่เกิดจากการบันทึกดังกล่าว

นอกจากนี้ กระบวนการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศต้องสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ตามประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง แนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๕๓ ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๓ หรือมาตรฐานอื่นที่เทียบเท่า ไม่ว่าผู้ให้บริการระบบดังกล่าวจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชนก็ตาม

(๖) การส่งหนังสือเชิญประชุมและเอกสารประกอบการประชุม

การส่งหนังสือเชิญประชุมและเอกสารประกอบการประชุมจะส่งโดยจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ และผู้มีหน้าที่จัดการประชุมต้องจัดเก็บสำเนาหนังสือเชิญประชุมและเอกสารประกอบการประชุมไว้เป็นหลักฐาน โดยจะจัดเก็บในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ (ข้อ ๕)

(๗) หน้าที่ของผู้จัดการประชุม มีดังต่อไปนี้

- ๑) ต้องจัดให้ผู้ร่วมประชุมแสดงตนเพื่อร่วมประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก่อนร่วมการประชุม
- ๒) จัดทำรายงานการประชุมเป็นหนังสือ และ
- ๓) จัดให้มีการบันทึกเสียงหรือทั้งเสียงและภาพ แล้วแต่กรณี ของผู้ร่วมประชุมทุกคนตลอดระยะเวลาที่มีการประชุมในรูปแบบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เว้นแต่เป็นการประชุมลับ และให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการประชุม (ข้อ ๖)

(๘) การจ่ายเบี้ยประชุม

ให้จ่ายเบี้ยประชุมแก่ผู้ร่วมประชุมซึ่งได้แสดงตนเข้าร่วมประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ (ข้อ ๗)

^๓ข้อ ๓ ในประกาศนี้

ฯลฯ

ฯลฯ

“ระบบควบคุมการประชุม” หมายความว่า ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และ/หรืออุปกรณ์ สื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ใด ๆ ทั้งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ที่เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย และมีการสื่อสาร ข้อมูลกันโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ/หรือการโทรคมนาคม เพื่อให้ผู้ร่วมประชุม สามารถเข้าถึงและใช้งานสำหรับการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ไม่ว่าจะเป็นการประชุมด้วยเสียง หรือทั้งเสียงและภาพ

ฯลฯ

ฯลฯ

(๙) ผลทางกฎหมายของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ให้ถือว่าเป็นการประชุมโดยชอบด้วยกฎหมาย และห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาตินี้เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมาย ทั้งในคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีอื่นใด เพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (ข้อ ๘)

๒.๒ กฎหมายอื่นที่มีการบัญญัติเรื่องการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์

นอกจากประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๓๔/๒๕๕๗ เรื่อง การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗ ที่บัญญัติรองรับให้การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีผลเช่นเดียวกับการประชุมตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในกฎหมายแล้ว จากการตรวจสอบกฎหมายในปัจจุบันปรากฏว่า มีกฎหมายบางฉบับที่บัญญัติรองรับให้สามารถประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ ดังนี้

(๑) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ ในมาตรา ๗ กำหนดว่า หากมีความจำเป็นเร่งด่วนต้องมีการประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในระหว่างเวลานับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกสมาชิกวุฒิสภาใช้บังคับจนถึงวันประกาศผลการเลือก หรือวันที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใช้บังคับจนถึงวันประกาศผลการเลือกตั้ง แล้วแต่กรณี ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ โดยกรรมการแต่ละคนอาจอยู่ ณ สถานที่แตกต่างกันได้ และให้เลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการบันทึกเสียงและภาพเก็บไว้เป็นหลักฐาน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด ซึ่งต่อมาได้มีการออกระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้ง ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประชุมของคณะกรรมการการเลือกตั้งทั่วไป และการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๖๑ (อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘^๔ และมาตรา ๒๒^๕ แห่ง

^๔มาตรา ๑๘ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๖ วรรคห้า การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่าห้าคน จึงจะเป็นองค์ประชุม ในกรณีที่กรรมการคนใดไม่อาจมาประชุมได้ให้จัดแจ้งเหตุอันนั้นไว้ในรายงานการประชุม

การลงมติในการประชุมของคณะกรรมการให้ใช้คะแนนเสียงข้างมาก โดยประธานในที่ประชุมและกรรมการที่มาประชุมต้องลงคะแนนเสียงเพื่อมีมติ และให้กรรมการคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ในกรณีมีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมมีสิทธิออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

การไม่เข้าประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุมตามวรรคสองโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ถือว่าเป็นการจงใจฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุม ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการประชุมของคณะกรรมการให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

^๕มาตรา ๒๒ นอกจากหน้าที่และอำนาจตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว ให้คณะกรรมการมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) หน้าที่และอำนาจที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมายอื่น

(๒) ออกข้อกำหนด ระเบียบ หรือประกาศตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมายอื่น

ฯลฯ

ฯลฯ

(๑๐) ออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการและสำนักงาน

ฯลฯ

ฯลฯ

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๕^๖ และมาตรา ๗^๗ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๑ และมาตรา ๕^๘ และมาตรา ๗^๙ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑) โดยในหมวด ๕ การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ข้อ ๒๕ ได้กำหนดว่า หากประธานกรรมการการเลือกตั้ง เห็นว่าเรื่องใดมีความจำเป็นเร่งด่วน ให้มีอำนาจเรียกประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยใช้วิธีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยกรรมการแต่ละคนอาจอยู่ ณ สถานที่แตกต่างกันได้ และให้นำความในหมวด ๑ (บททั่วไป) หมวด ๒ (การประชุม) หมวด ๓ (การลงมติ) และหมวด ๔ (การจัดทำหนังสือลงมติของ

มาตรา ๕ ในกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้มิได้กำหนดไว้เป็นประการอื่น การใดที่กำหนดให้แจ้ง ยื่น หรือส่งหนังสือหรือเอกสารให้บุคคลใดเป็นการเฉพาะ ถ้าได้แจ้ง ยื่น หรือส่งหนังสือหรือเอกสารให้บุคคลนั้น ณ ภูมิลำเนาหรือที่อยู่ที่ยากฎตามหลักฐานทางทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ให้ถือว่าได้แจ้ง ยื่น หรือส่งโดยชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้แล้ว และในกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนดให้ประกาศหรือเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป ให้ถือว่าการประกาศหรือเผยแพร่ในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศหรือระบบหรือวิธีการอื่นใดที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก เป็นการดำเนินการโดยชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้แล้ว

ในกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจกำหนดหรือมีคำสั่งเรื่องใด ถ้ามิได้กำหนดวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ ให้คณะกรรมการกำหนดโดยทำเป็นระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่ง แล้วแต่กรณี และถ้าระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งนั้นใช้บังคับแก่บุคคลทั่วไป ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้ดำเนินการประกาศตามวรรคหนึ่งด้วย ทั้งนี้ ถ้าระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งได้มีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานไว้ คณะกรรมการต้องกำหนดระยะเวลาการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจนด้วย

มาตรา ๗ ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ในระหว่างเวลานับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาใช้บังคับจนถึงวันประกาศผลการเลือก หากมีความจำเป็นเร่งด่วนต้องมีการประชุมคณะกรรมการ ให้คณะกรรมการมีอำนาจประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยกรรมการแต่ละคนอาจอยู่ ณ สถานที่แตกต่างกันได้ และให้เลขาธิการดำเนินการบันทึกเสียงและภาพเก็บไว้เป็นหลักฐาน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๕ ในกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้มิได้กำหนดไว้เป็นประการอื่น การใดที่กำหนดให้แจ้ง ยื่น หรือส่งหนังสือหรือเอกสารให้บุคคลใดเป็นการเฉพาะ ถ้าได้แจ้ง ยื่น หรือส่งหนังสือหรือเอกสารให้บุคคลนั้น ณ ภูมิลำเนาหรือที่อยู่ที่ยากฎตามหลักฐานทางทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ให้ถือว่าได้แจ้ง ยื่น หรือส่งโดยชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้แล้ว และในกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนดให้ประกาศหรือเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป ให้ถือว่าการประกาศหรือเผยแพร่ในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศหรือระบบหรือวิธีการอื่นใดที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก เป็นการดำเนินการโดยชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้แล้ว

ในกรณีที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจกำหนดหรือมีคำสั่งเรื่องใด ถ้ามิได้กำหนดวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ ให้คณะกรรมการกำหนดโดยทำเป็นระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่ง แล้วแต่กรณี และถ้าระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งนั้นใช้บังคับแก่บุคคลทั่วไป ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และให้ดำเนินการประกาศตามวรรคหนึ่งด้วย ทั้งนี้ ถ้าระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งได้มีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานไว้ คณะกรรมการต้องกำหนดระยะเวลาการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจนด้วย

มาตรา ๗ ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ในระหว่างเวลานับแต่วันที่พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งใช้บังคับจนถึงวันประกาศผลการเลือกตั้ง หากมีความจำเป็นเร่งด่วนต้องมีการประชุมคณะกรรมการ ให้คณะกรรมการมีอำนาจประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยกรรมการแต่ละคนอาจอยู่ ณ สถานที่แตกต่างกันได้ และให้เลขาธิการดำเนินการบันทึกเสียงและภาพเก็บไว้เป็นหลักฐาน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

คณะกรรมการ รายงานการประชุม และเอกสารการประชุม) มาใช้บังคับโดยอนุโลม และหากในหมวด ๑ ถึงหมวด ๔ มีขั้นตอนใดที่ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามในการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ให้ประธานกรรมการ เลือกตั้งมีอำนาจให้งดเว้นการปฏิบัติตามขั้นตอนดังกล่าวได้ หรืออาจให้ดำเนินการอย่างอื่นเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร

(๒) พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ มีบทบัญญัติที่ให้คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) มีอำนาจในการออกหลักเกณฑ์กำหนดวิธีการประชุม ซึ่งต่อมา กสทช. ได้มีการออกหลักเกณฑ์กำหนดวิธีการประชุมโดยให้มีการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีได้ ดังนี้

- ระเบียบคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ว่าด้วยข้อบังคับการประชุมคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๕ (ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง^{๑๐} แห่งพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ) โดยข้อ ๒๕ วรรคสอง^{๑๑} บัญญัติให้การเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการสามารถดำเนินการแบบทางไกลผ่านสื่อได้

- ระเบียบคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ว่าด้วยการประชุม ค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายของคณะกรรมการและคณะทำงาน พ.ศ. ๒๕๕๔ (ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๓^{๑๒} และมาตรา ๕๘^{๑๓} แห่งพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ) โดยข้อ ๑๑^{๑๔} บัญญัติให้คณะกรรมการในแต่ละคณะสามารถกำหนดวิธีการประชุม

^{๑๐}มาตรา ๒๓ การประชุม การลงมติ และการปฏิบัติงานของ กสทช. ให้เป็นไปตามระเบียบที่ กสทช. กำหนด

^{๑๑}ข้อ ๒๕ การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาในที่ประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

การเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการแบบทางไกลผ่านสื่อให้มีได้ในการประชุมแบบเปิดเผย แต่ต้องได้รับการอนุมัติจากประธานล่วงหน้า

บุคคลผู้เข้าร่วมประชุมได้ นอกจากเลขานุการแล้วให้เป็นไปตามที่ประธานสั่งการ หรือประธานในที่ประชุมอนุญาต หรือตามมติของคณะกรรมการ

ให้ประธาน กรรมการ เลขานุการ และบุคคลผู้เข้าร่วมประชุมตามวรรคสาม ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานในการประชุมทุกครั้ง

^{๑๒}มาตรา ๓๓ ให้ กสทช. มีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่ กสทช. มอบหมายได้ตามความจำเป็นและเหมาะสมสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของ กสทช.

ในการปฏิบัติหน้าที่ คณะอนุกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งจะมอบหมายให้บุคคลอื่นดำเนินการแทนไม่ได้ และการสั่งการใด ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายนั้นจะต้องรายงานให้ กสทช. ทราบ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กสทช. กำหนด อนุกรรมการต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๗ ข.

^{๑๓}มาตรา ๕๘ ให้ กสทช. มีอำนาจออกระเบียบหรือประกาศเกี่ยวกับการบริหารงานทั่วไปการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน และการดำเนินการอื่นของสำนักงาน กสทช. โดยให้รวมถึงเรื่องดังต่อไปนี้ด้วย

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

(๒) การกำหนดตำแหน่ง อัตราเงินเดือน และค่าตอบแทนอื่นของเลขานุการ กสทช. พนักงานและลูกจ้างของสำนักงาน กสทช. ตลอดจนค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายของกรรมการอื่นและอนุกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

๑. ๒. ๓. ๔. ๕. ๖. ๗. ๘. ๙. ๑๐. ๑๑. ๑๒. ๑๓. ๑๔. ๑๕. ๑๖. ๑๗. ๑๘. ๑๙. ๒๐. ๒๑. ๒๒. ๒๓. ๒๔. ๒๕. ๒๖. ๒๗. ๒๘. ๒๙. ๓๐. ๓๑. ๓๒. ๓๓. ๓๔. ๓๕. ๓๖. ๓๗. ๓๘. ๓๙. ๔๐. ๔๑. ๔๒. ๔๓. ๔๔. ๔๕. ๔๖. ๔๗. ๔๘. ๔๙. ๕๐. ๕๑. ๕๒. ๕๓. ๕๔. ๕๕. ๕๖. ๕๗. ๕๘. ๕๙. ๖๐. ๖๑. ๖๒. ๖๓. ๖๔. ๖๕. ๖๖. ๖๗. ๖๘. ๖๙. ๗๐. ๗๑. ๗๒. ๗๓. ๗๔. ๗๕. ๗๖. ๗๗. ๗๘. ๗๙. ๘๐. ๘๑. ๘๒. ๘๓. ๘๔. ๘๕. ๘๖. ๘๗. ๘๘. ๘๙. ๙๐. ๙๑. ๙๒. ๙๓. ๙๔. ๙๕. ๙๖. ๙๗. ๙๘. ๙๙. ๑๐๐.

^{๑๔}ข้อ ๑๑ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานของคณะอนุกรรมการ คณะอนุกรรมการในแต่ละคณะอาจกำหนดวิธีการประชุมนอกเหนือจากการประชุมตามปกติได้ แต่ทั้งนี้ วิธีการประชุมดังกล่าวจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนสามารถสนทนาแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นและเห็นภาพการดำเนินการประชุมได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งต้องจัดทำรายงานการประชุมหรือบันทึกการประชุมเป็นหนังสือ และให้ถือว่าการประชุมดังกล่าวเป็นการประชุมที่มีสิทธิได้รับเบี้ยประชุมตามระเบียบนี้

(๕) พระราชกฤษฎีกาเบี้ยประชุมกรรมการ พ.ศ. ๒๕๔๗ (ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๒๑^{๒๐} ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และมาตรา ๓ (๔)^{๒๑} แห่งพระราชบัญญัติการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจ่ายเงินบางประเภทตามงบประมาณรายจ่าย พ.ศ. ๒๕๑๘) ในมาตรา ๑๔^{๒๒} ได้บัญญัติเกี่ยวกับองค์ประชุมและมีสิทธิเบี่ยงประชุมว่า การประชุมคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการที่จะเป็นองค์ประชุม และมีสิทธิเบี่ยงประชมนั้น ให้รวมถึงการประชุมที่บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ประกาศพระบรมราชโองการ หรือคำสั่งที่จัดให้มีคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ กำหนดให้สามารถใช้วิธีการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่สามารถถ่ายทอดภาพและเสียงได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้กรรมการหรืออนุกรรมการไม่จำเป็นต้องปรากฏตัวในที่ประชุมด้วย โดยให้ถือว่ากรรมการหรืออนุกรรมการซึ่งใช้วิธีการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดังกล่าว ร่วมประชุมคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการนั้น และมีสิทธิได้รับเบี้ยประชุม

๒.๓ การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน บริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด สมาคมการค้า และหอการค้า

จากการตรวจสอบบทบัญญัติเรื่องการประชุมของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนและบริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บริษัทมหาชนจำกัดตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. ๒๕๓๕ สมาคมการค้าตามพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ และหอการค้าตามพระราชบัญญัติหอการค้า พ.ศ. ๒๕๐๙ ยังไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดให้มีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์แต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม เมื่อมีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๗๔/๒๕๕๗ เรื่อง การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ออกมาใช้บังคับ จึงมีผลทำให้ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน บริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด สมาคมการค้า และหอการค้า สามารถจัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ ซึ่งตามแนวทางของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าได้กำหนดว่า ต้องกำหนดเรื่องการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไว้ในข้อบังคับของบริษัทมหาชนจำกัดด้วย

ทั้งนี้ กระทรวงพาณิชย์ โดยกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ได้ทำคำชี้แจงกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่อง การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน บริษัทจำกัด บริษัทมหาชน

^{๒๐}อ้างแล้วเชิงอรรถที่ ๑๗

^{๒๑}มาตรา ๓ การจ่ายเงินตามงบประมาณรายจ่ายในประเภทดังต่อไปนี้ ให้กระทำได้โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา ฯลฯ

(๔) เบี้ยประชุมกรรมการ

ฯลฯ

พระราชกฤษฎีกาตามวรรคหนึ่ง ให้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับ การจ่ายเงิน วิธีการเบิกจ่าย อัตราการจ่าย ของผู้มีสิทธิได้รับเงินนั้นและหลักเกณฑ์อื่น ตามที่เห็นสมควร

^{๒๒}มาตรา ๑๔ การประชุมของคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ ต้องมีกรรมการหรืออนุกรรมการร่วมประชุมอย่างน้อยก็หนึ่งของจำนวนกรรมการหรืออนุกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม และมีสิทธิเบี่ยงประชุมตามพระราชกฤษฎีกานี้ เว้นแต่บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ประกาศพระบรมราชโองการ หรือคำสั่งที่จัดให้มีคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการนั้นจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

การประชุมตามวรรคหนึ่ง ให้รวมถึงการประชุมที่บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ประกาศพระบรมราชโองการ หรือคำสั่งที่จัดให้มีคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการกำหนดให้สามารถใช้วิธีการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่สามารถถ่ายทอดภาพและเสียงได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้กรรมการหรืออนุกรรมการไม่จำเป็นต้องปรากฏตัวในที่ประชุมด้วย โดยให้ถือว่ากรรมการหรืออนุกรรมการซึ่งใช้วิธีการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดังกล่าว ร่วมประชุมคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการนั้น และมีสิทธิได้รับเบี้ยประชุม

จำกัด สมาคมการค้า และหอการค้า ตามประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๗๔/๒๕๕๗ เรื่อง การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๗ (ลงวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙) เพื่อวางแผนทางในการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีสาระสำคัญ สรุปได้ดังนี้

๑) ข้อบังคับ : ในกรณีที่บริษัทมหาชนจำกัด สมาคมการค้า และหอการค้า ประสงค์จะประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จะต้องมีการกำหนดเรื่องการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไว้ในข้อบังคับของบริษัทมหาชนจำกัด สมาคมการค้า หรือหอการค้า นั้น

๒) การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ : ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน บริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด สมาคมการค้า และหอการค้า ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๗๔/๒๕๕๗ เรื่อง การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๕๗

๓) การส่งหนังสือเชิญประชุมและเอกสารประกอบการประชุมเพื่อจัดให้มีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ : ให้ดำเนินการตามวิธีการและระยะเวลาที่กฎหมายหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการประชุมนั้นได้กำหนดไว้ หรือจะส่งโดยจดหมายอิเล็กทรอนิกส์แทนก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องส่งตามระยะเวลาและลงโฆษณาทางหนังสือพิมพ์ตามที่กฎหมายหรือข้อบังคับนั้น ๆ กำหนดไว้ด้วย

๔) การส่งเอกสารหลักฐานประกอบคำขอจดทะเบียน

- กรณีการขอจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน บริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด สมาคมการค้า และหอการค้า ที่ลงชื่อโดยผู้มีอำนาจตามที่จดทะเบียนไว้ ซึ่งอาศัยมติที่ประชุมที่ได้ประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ : ให้ผู้ขอจดทะเบียนส่งเอกสารหลักฐานประกอบคำขอจดทะเบียนเป็นไปตามหลักเกณฑ์เดิม

- กรณีการขอจดทะเบียนที่ได้ลงชื่อโดยผู้มีอำนาจตามที่จดทะเบียนไว้หรือมีคำโต้แย้งคัดค้านการจดทะเบียน ซึ่งอาศัยมติที่ประชุมที่ได้ประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ : ให้ผู้ขอจดทะเบียนส่งเอกสารหลักฐานประกอบคำขอจดทะเบียนเพิ่มเติมให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ และหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ จากการตรวจสอบบทบัญญัติเรื่องการประชุมคณะกรรมการในพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. ๒๕๓๕ (ฉบับปัจจุบัน) ยังไม่มีการบัญญัติให้คณะกรรมการสามารถประชุมโดยใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีไว้ โดยในมาตรา ๗๙^{๒๓} ได้กำหนดไว้แต่เพียงว่า คณะกรรมการต้องประชุมอย่างน้อยสามเดือนต่อครั้ง ณ ท้องที่อันเป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของบริษัทหรือจังหวัดใกล้เคียง เว้นแต่ข้อบังคับของบริษัทจะกำหนดให้มีการประชุม ณ ท้องที่อื่น ต่อมากระทรวงพาณิชย์ได้มีการเสนอแก้ไขบทบัญญัติมาตราดังกล่าว เพื่อให้การประชุมคณะกรรมการสามารถดำเนินการผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีได้ ซึ่งในปัจจุบันก็ยังไม่ผลใช้บังคับเป็นกฎหมายแต่อย่างใด^{๒๔}

๓. ความเห็นทางกฎหมายเกี่ยวกับการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์

เมื่อการประชุมตามที่กฎหมายบัญญัติไว้มีทั้งการประชุมในรูปแบบปกติ คือ การประชุมที่ผู้เข้าร่วมประชุมต้องมาอยู่ต่อหน้ากันและในสถานที่เดียวกัน และการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จึงมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า หากในบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติถึงเรื่องการประชุม จะสามารถ

^{๒๓}มาตรา ๗๙ คณะกรรมการต้องประชุมอย่างน้อยสามเดือนต่อครั้ง ณ ท้องที่อันเป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของบริษัทหรือจังหวัดใกล้เคียง เว้นแต่ข้อบังคับของบริษัทจะกำหนดให้มีการประชุม ณ ท้องที่อื่น

^{๒๔}ขณะนี้อยู่ระหว่างการตรวจพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ดำเนินการให้มีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้หรือไม่ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๒) ได้ให้ความเห็นเรื่อง การจัดประชุมโดยวิธีอื่นใดซึ่งผู้ร่วมประชุมมิได้อยู่ในสถานที่เดียวกัน^{๒๕} (เรื่องเสร็จที่ ๑๑๓๓/๒๕๕๕) ซึ่งสำนักงานนโยบายและแผนพลังงานหรือมายังสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความเห็นได้ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง คณะกรรมการบริหารนโยบายพลังงานจะจัดประชุมโดยวิธีการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่สามารถถ่ายทอดภาพและเสียงได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้ร่วมประชุมสามารถปรึกษาหารือกันได้ แม้จะมีได้อยู่ในสถานที่เดียวกัน จะสามารถทำได้หรือไม่ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๒) มีความเห็นว่าการประชุมของคณะกรรมการบริหารนโยบายพลังงานเป็นคณะกรรมการที่คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติแต่งตั้งขึ้น (โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๙^{๒๖} วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕) ซึ่งการประชุมของคณะกรรมการบริหารนโยบายพลังงานต้องเป็นไปตามมาตรา ๙ วรรคสาม ที่บัญญัติให้นำมาตรา ๗^{๒๗} (เรื่องหลักเกณฑ์เกี่ยวกับองค์ประชุมที่ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด และวิธีการได้มาซึ่งประธานในที่ประชุมในกรณีที่ประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุม หรือกรณีที่ประธานกรรมการและรองประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุม) และมาตรา ๘^{๒๘} (หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมและการออกเสียงลงคะแนนของกรรมการ) มาใช้บังคับโดยอนุโลม จึงเห็นได้ว่า จากบทบัญญัติมาตรา ๗ การประชุมต้องเป็นการประชุมโดยวิธีที่กรรมการต้องมาประชุมร่วมกันในสถานที่เดียวกันเท่านั้น และไม่มีบทบัญญัติอื่นใดในพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่บัญญัติให้คณะกรรมการที่คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติแต่งตั้งขึ้นสามารถจัดการประชุมโดยวิธีการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่สามารถถ่ายทอดภาพและเสียงได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น คณะกรรมการบริหารนโยบายพลังงานจึงไม่อาจจัดประชุมโดยวิธีการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่สามารถถ่ายทอดภาพและเสียงได้อย่างต่อเนื่องซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมสามารถปรึกษาหารือกันได้แม้จะมีได้อยู่ในสถานที่เดียวกันได้

^{๒๕}ส่งพร้อมหนังสือ ที่ นร ๐๙๐๑/๑๖๙๓ ลงวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๕๕ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกามีถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

^{๒๖}มาตรา ๙ คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติอาจแต่งตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่งหรือหลายคณะเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติมอบหมายได้

คณะกรรมการตามวรรคหนึ่งอาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้

การประชุมของคณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง หรือของคณะอนุกรรมการตามวรรคสองให้นำมาตรา ๗ และมาตรา ๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

^{๒๗}มาตรา ๗ การประชุมคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมครั้งใด ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุม ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการและรองประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุม ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

^{๒๘}มาตรา ๘ การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ส่วนการที่มาตรา ๑๔^{๒๙} แห่งพระราชกฤษฎีกาเบี่ยงประชุมกรรมการ พ.ศ. ๒๕๔๗ บัญญัติเกี่ยวกับองค์ประชุมและสิทธิเบี่ยงประชุมนั้น บทบัญญัติดังกล่าวเป็นเพียงการกำหนดหลักเกณฑ์ การจ่ายเบี่ยงประชุมสำหรับการประชุมที่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ประกาศพระบรมราชโองการ หรือคำสั่ง ที่จัดให้มีคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการกำหนดให้สามารถใช้วิธีการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่ สามารถถ่ายทอดภาพและเสียงได้อย่างต่อเนื่องเท่านั้น มิได้เป็นการบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการประชุมให้ สามารถใช้วิธีการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่สามารถถ่ายทอดภาพและเสียงได้อย่างต่อเนื่องไว้แต่ประการใด

ประเด็นที่สอง หากไม่สามารถจัดประชุมโดยวิธีการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่ สามารถถ่ายทอดภาพและเสียงได้อย่างต่อเนื่องแล้ว จะต้องดำเนินการอย่างไรจึงจะสามารถจัดประชุมโดย วิธีการดังกล่าวได้ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๒) มีความเห็นว่า เมื่อไม่มีบทบัญญัติใน พระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ บัญญัติให้จัดการประชุมด้วยวิธีการ เช่นว่านั้นได้แล้ว หากคณะกรรมการบริหารนโยบายพลังงานประสงค์จะจัดประชุมโดยวิธีการดังกล่าวต้อง ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อเพิ่ม บทบัญญัติเกี่ยวกับการประชุมโดยวิธีการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่สามารถถ่ายทอดภาพและเสียงได้ อย่างต่อเนื่องไว้ในกฎหมายดังกล่าวเสียก่อน หรือมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้อำนาจออกหลักเกณฑ์ กำหนดวิธีการประชุม และได้ออกหลักเกณฑ์กำหนดวิธีการประชุมโดยการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยี เช่นว่านั้น

๔. กฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการประชุมทางอิเล็กทรอนิกส์

จากการศึกษากฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการประชุมของมลรัฐบางมลรัฐในสหรัฐอเมริกา เช่น Alabama Alaska ได้มีการกำหนดความหมายของคำว่า การประชุม (Conference) ไว้ว่า หมายถึง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ไม่ว่าจะด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษร โดยผู้เข้าร่วมประชุมอาจเป็นหน่วยงาน ของรัฐด้วยกันเอง (Quorum of a governmental body) หรือเป็นหน่วยงานของรัฐกับเอกชน โดยในการ ประชุมเป็นการพิจารณาดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ของหน่วยงานนั้น นอกจากนี้ ได้กำหนดความหมาย ของคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” (governmental body) โดยให้หมายความถึง คณะกรรมการ หรือหน่วยงาน ภายในของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ

สำหรับหลักเกณฑ์การประชุมของหน่วยงานของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการประชุมระหว่าง หน่วยงานของรัฐด้วยกันเองหรือการประชุมระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเอกชน จะต้องกระทำโดยเปิดเผย และต้องอยู่ต่อหน้ากันในที่ประชุมทุกคน เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิที่จะเข้าถึงข้อมูลที่อาจมีผลกระทบต่อ ตนเองได้

---

^{๒๙}มาตรา ๑๔ การประชุมของคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการต้องมีกรรมการหรืออนุกรรมการร่วม ประชุมอย่างน้อยกึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการหรืออนุกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม และมีสิทธิเบี่ยงประชุมตาม พระราชกฤษฎีกานี้ เว้นแต่บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ประกาศพระบรมราชโองการ หรือคำสั่งที่จัดให้มีคณะกรรมการหรือ คณะอนุกรรมการนั้นจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

การประชุมตามวรรคหนึ่ง ให้รวมถึงการประชุมที่บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ประกาศพระบรมราชโองการ หรือคำสั่งที่จัดให้มีคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการกำหนดให้สามารถใช้วิธีการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่สามารถ ถ่ายทอดภาพและเสียงได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้กรรมการหรืออนุกรรมการไม่จำเป็นต้องปรากฏตัวในที่ประชุมด้วย โดยให้ถือว่า กรรมการหรืออนุกรรมการซึ่งใช้วิธีการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดังกล่าว ร่วมประชุมคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ นั้น และมีสิทธิได้รับเบี่ยงประชุม

ในมลรัฐ Alabama ได้มีการตรากฎหมายที่เรียกว่า Open Meeting Act ขึ้น เป็นกฎหมายเกี่ยวกับการประชุมของหน่วยงานของรัฐ มีขึ้นเพื่อใช้บังคับกับหน่วยงานของรัฐ และรวมถึงคณะกรรมการต่าง ๆ ด้วย โดยกำหนดให้การประชุมต้องกระทำโดยเปิดเผยและต้องอยู่ในที่ประชุมทุกคน อย่างไรก็ตาม ได้มีการกำหนดข้อยกเว้นในบางกรณี เช่น การประชุมที่มืองค์ประกอบของผู้แทนที่มาจาก counties มากกว่าสองถึงสามแห่งขึ้นไป หรือเป็นเรื่องเร่งด่วนจำเป็น ให้สามารถประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ โดยมีการกำหนดเงื่อนไขไว้ด้วยว่า ต้องมีจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมที่มาแสดงตนในสถานที่ที่กำหนดไว้ครบตามจำนวนองค์ประชุม และในการประชุมนั้นต้องจัดให้ประชาชนสามารถได้ยินการโต้ตอบของผู้เข้าร่วมประชุมตลอดการประชุมด้วย^{๓๐} หากเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้ไม่สามารถได้ยินเสียงการประชุมได้ต้องยกเลิกหรือพักการประชุมทันที^{๓๑}

ในกรณีที่จะนำมาปรับใช้กับประเทศไทยอาจมีประเด็นที่ต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมในหลักการเรื่องการเปิดเผยข้อมูล (openness) ต่อสาธารณะ โดยเฉพาะการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง รวมทั้งระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเอกชนด้วย

๕. บทวิเคราะห์เกี่ยวกับการตรากฎหมายที่เกี่ยวกับการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์

โดยที่กฎหมายส่วนใหญ่ในปัจจุบันที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการประชุมยังไม่มีบทบัญญัติรองรับให้การประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีผลบังคับใช้ได้ตามกฎหมาย ต่อมาจึงมีการออกประกาศคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๗๔/๒๕๕๗ ฯ เพื่อเป็นกฎหมายกลางที่กำหนดให้การประชุมบางอย่างที่กฎหมายต่าง ๆ บัญญัติให้ต้องมีการประชุม นอกจากจะดำเนินการตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในกฎหมายแต่ละฉบับแล้ว จะจัดให้มีการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ และให้ถือว่าการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ตามประกาศนี้เป็นการประชุมโดยชอบด้วยกฎหมาย รวมทั้งห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายทั้งในคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีอื่นใด เพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้ ยังกำหนดให้การประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต้องเป็นไปตามมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยตามที่ประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนดด้วย **ผู้เขียนมีความเห็นว่า** ในกรณีที่จะมีการยกเลิกประกาศคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๗๔/๒๕๕๗ เรื่องการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ฯ และรัฐยังมีนโยบายที่จะให้การประชุมที่มีกฎหมายบัญญัติให้ต้องประชุมสามารถใช้วิธีการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้และให้มีผลบังคับใช้ได้ตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นการประชุมระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง การประชุมระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเอกชน หรือการประชุมระหว่างเอกชนด้วยกัน จึงสมควรมีการออกกฎหมายกลางเพื่อรองรับให้การประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีผลใช้บังคับได้ตามกฎหมาย โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

(๑) รูปแบบการออกกฎหมาย

๑) การออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี เห็นว่า การออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๑ (๘)^{๓๒} แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔

^{๓๐}Alabama Code § 36-25A-5.1 – Telephone or Video Conference

^{๓๑}<https://www.rcfp.org>

^{๓๒}มาตรา ๑๑ นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑) ๒) ๓) ๔) ๕) ๖) ๗) ๘) ๙) ๑๐) ๑๑) ๑๒) ๑๓) ๑๔) ๑๕) ๑๖) ๑๗) ๑๘) ๑๙) ๒๐) ๒๑) ๒๒) ๒๓) ๒๔) ๒๕) ๒๖) ๒๗) ๒๘) ๒๙) ๓๐) ๓๑) ๓๒) ๓๓) ๓๔) ๓๕) ๓๖) ๓๗) ๓๘) ๓๙) ๔๐) ๔๑) ๔๒) ๔๓) ๔๔) ๔๕) ๔๖) ๔๗) ๔๘) ๔๙) ๕๐) ๕๑) ๕๒) ๕๓) ๕๔) ๕๕) ๕๖) ๕๗) ๕๘) ๕๙) ๖๐) ๖๑) ๖๒) ๖๓) ๖๔) ๖๕) ๖๖) ๖๗) ๖๘) ๖๙) ๗๐) ๗๑) ๗๒) ๗๓) ๗๔) ๗๕) ๗๖) ๗๗) ๗๘) ๗๙) ๘๐) ๘๑) ๘๒) ๘๓) ๘๔) ๘๕) ๘๖) ๘๗) ๘๘) ๘๙) ๙๐) ๙๑) ๙๒) ๙๓) ๙๔) ๙๕) ๙๖) ๙๗) ๙๘) ๙๙) ๑๐๐) ๑๐๑) ๑๐๒) ๑๐๓) ๑๐๔) ๑๐๕) ๑๐๖) ๑๐๗) ๑๐๘) ๑๐๙) ๑๑๐) ๑๑๑) ๑๑๒) ๑๑๓) ๑๑๔) ๑๑๕) ๑๑๖) ๑๑๗) ๑๑๘) ๑๑๙) ๑๒๐) ๑๒๑) ๑๒๒) ๑๒๓) ๑๒๔) ๑๒๕) ๑๒๖) ๑๒๗) ๑๒๘) ๑๒๙) ๑๓๐) ๑๓๑) ๑๓๒) ๑๓๓) ๑๓๔) ๑๓๕) ๑๓๖) ๑๓๗) ๑๓๘) ๑๓๙) ๑๔๐) ๑๔๑) ๑๔๒) ๑๔๓) ๑๔๔) ๑๔๕) ๑๔๖) ๑๔๗) ๑๔๘) ๑๔๙) ๑๕๐) ๑๕๑) ๑๕๒) ๑๕๓) ๑๕๔) ๑๕๕) ๑๕๖) ๑๕๗) ๑๕๘) ๑๕๙) ๑๖๐) ๑๖๑) ๑๖๒) ๑๖๓) ๑๖๔) ๑๖๕) ๑๖๖) ๑๖๗) ๑๖๘) ๑๖๙) ๑๗๐) ๑๗๑) ๑๗๒) ๑๗๓) ๑๗๔) ๑๗๕) ๑๗๖) ๑๗๗) ๑๗๘) ๑๗๙) ๑๘๐) ๑๘๑) ๑๘๒) ๑๘๓) ๑๘๔) ๑๘๕) ๑๘๖) ๑๘๗) ๑๘๘) ๑๘๙) ๑๙๐) ๑๙๑) ๑๙๒) ๑๙๓) ๑๙๔) ๑๙๕) ๑๙๖) ๑๙๗) ๑๙๘) ๑๙๙) ๒๐๐) ๒๐๑) ๒๐๒) ๒๐๓) ๒๐๔) ๒๐๕) ๒๐๖) ๒๐๗) ๒๐๘) ๒๐๙) ๒๑๐) ๒๑๑) ๒๑๒) ๒๑๓) ๒๑๔) ๒๑๕) ๒๑๖) ๒๑๗) ๒๑๘) ๒๑๙) ๒๒๐) ๒๒๑) ๒๒๒) ๒๒๓) ๒๒๔) ๒๒๕) ๒๒๖) ๒๒๗) ๒๒๘) ๒๒๙) ๒๓๐) ๒๓๑) ๒๓๒) ๒๓๓) ๒๓๔) ๒๓๕) ๒๓๖) ๒๓๗) ๒๓๘) ๒๓๙) ๒๔๐) ๒๔๑) ๒๔๒) ๒๔๓) ๒๔๔) ๒๔๕) ๒๔๖) ๒๔๗) ๒๔๘) ๒๔๙) ๒๕๐) ๒๕๑) ๒๕๒) ๒๕๓) ๒๕๔) ๒๕๕) ๒๕๖) ๒๕๗) ๒๕๘) ๒๕๙) ๒๖๐) ๒๖๑) ๒๖๒) ๒๖๓) ๒๖๔) ๒๖๕) ๒๖๖) ๒๖๗) ๒๖๘) ๒๖๙) ๒๗๐) ๒๗๑) ๒๗๒) ๒๗๓) ๒๗๔) ๒๗๕) ๒๗๖) ๒๗๗) ๒๗๘) ๒๗๙) ๒๘๐) ๒๘๑) ๒๘๒) ๒๘๓) ๒๘๔) ๒๘๕) ๒๘๖) ๒๘๗) ๒๘๘) ๒๘๙) ๒๙๐) ๒๙๑) ๒๙๒) ๒๙๓) ๒๙๔) ๒๙๕) ๒๙๖) ๒๙๗) ๒๙๘) ๒๙๙) ๓๐๐) ๓๐๑) ๓๐๒) ๓๐๓) ๓๐๔) ๓๐๕) ๓๐๖) ๓๐๗) ๓๐๘) ๓๐๙) ๓๑๐) ๓๑๑) ๓๑๒) ๓๑๓) ๓๑๔) ๓๑๕) ๓๑๖) ๓๑๗) ๓๑๘) ๓๑๙) ๓๒๐) ๓๒๑) ๓๒๒) ๓๒๓) ๓๒๔) ๓๒๕) ๓๒๖) ๓๒๗) ๓๒๘) ๓๒๙) ๓๓๐) ๓๓๑) ๓๓๒) ๓๓๓) ๓๓๔) ๓๓๕) ๓๓๖) ๓๓๗) ๓๓๘) ๓๓๙) ๓๔๐) ๓๔๑) ๓๔๒) ๓๔๓) ๓๔๔) ๓๔๕) ๓๔๖) ๓๔๗) ๓๔๘) ๓๔๙) ๓๕๐) ๓๕๑) ๓๕๒) ๓๕๓) ๓๕๔) ๓๕๕) ๓๕๖) ๓๕๗) ๓๕๘) ๓๕๙) ๓๖๐) ๓๖๑) ๓๖๒) ๓๖๓) ๓๖๔) ๓๖๕) ๓๖๖) ๓๖๗) ๓๖๘) ๓๖๙) ๓๗๐) ๓๗๑) ๓๗๒) ๓๗๓) ๓๗๔) ๓๗๕) ๓๗๖) ๓๗๗) ๓๗๘) ๓๗๙) ๓๘๐) ๓๘๑) ๓๘๒) ๓๘๓) ๓๘๔) ๓๘๕) ๓๘๖) ๓๘๗) ๓๘๘) ๓๘๙) ๓๙๐) ๓๙๑) ๓๙๒) ๓๙๓) ๓๙๔) ๓๙๕) ๓๙๖) ๓๙๗) ๓๙๘) ๓๙๙) ๔๐๐) ๔๐๑) ๔๐๒) ๔๐๓) ๔๐๔) ๔๐๕) ๔๐๖) ๔๐๗) ๔๐๘) ๔๐๙) ๔๑๐) ๔๑๑) ๔๑๒) ๔๑๓) ๔๑๔) ๔๑๕) ๔๑๖) ๔๑๗) ๔๑๘) ๔๑๙) ๔๒๐) ๔๒๑) ๔๒๒) ๔๒๓) ๔๒๔) ๔๒๕) ๔๒๖) ๔๒๗) ๔๒๘) ๔๒๙) ๔๓๐) ๔๓๑) ๔๓๒) ๔๓๓) ๔๓๔) ๔๓๕) ๔๓๖) ๔๓๗) ๔๓๘) ๔๓๙) ๔๔๐) ๔๔๑) ๔๔๒) ๔๔๓) ๔๔๔) ๔๔๕) ๔๔๖) ๔๔๗) ๔๔๘) ๔๔๙) ๔๕๐) ๔๕๑) ๔๕๒) ๔๕๓) ๔๕๔) ๔๕๕) ๔๕๖) ๔๕๗) ๔๕๘) ๔๕๙) ๔๖๐) ๔๖๑) ๔๖๒) ๔๖๓) ๔๖๔) ๔๖๕) ๔๖๖) ๔๖๗) ๔๖๘) ๔๖๙) ๔๗๐) ๔๗๑) ๔๗๒) ๔๗๓) ๔๗๔) ๔๗๕) ๔๗๖) ๔๗๗) ๔๗๘) ๔๗๙) ๔๘๐) ๔๘๑) ๔๘๒) ๔๘๓) ๔๘๔) ๔๘๕) ๔๘๖) ๔๘๗) ๔๘๘) ๔๘๙) ๔๙๐) ๔๙๑) ๔๙๒) ๔๙๓) ๔๙๔) ๔๙๕) ๔๙๖) ๔๙๗) ๔๙๘) ๔๙๙) ๕๐๐) ๕๐๑) ๕๐๒) ๕๐๓) ๕๐๔) ๕๐๕) ๕๐๖) ๕๐๗) ๕๐๘) ๕๐๙) ๕๑๐) ๕๑๑) ๕๑๒) ๕๑๓) ๕๑๔) ๕๑๕) ๕๑๖) ๕๑๗) ๕๑๘) ๕๑๙) ๕๒๐) ๕๒๑) ๕๒๒) ๕๒๓) ๕๒๔) ๕๒๕) ๕๒๖) ๕๒๗) ๕๒๘) ๕๒๙) ๕๓๐) ๕๓๑) ๕๓๒) ๕๓๓) ๕๓๔) ๕๓๕) ๕๓๖) ๕๓๗) ๕๓๘) ๕๓๙) ๕๔๐) ๕๔๑) ๕๔๒) ๕๔๓) ๕๔๔) ๕๔๕) ๕๔๖) ๕๔๗) ๕๔๘) ๕๔๙) ๕๕๐) ๕๕๑) ๕๕๒) ๕๕๓) ๕๕๔) ๕๕๕) ๕๕๖) ๕๕๗) ๕๕๘) ๕๕๙) ๕๖๐) ๕๖๑) ๕๖๒) ๕๖๓) ๕๖๔) ๕๖๕) ๕๖๖) ๕๖๗) ๕๖๘) ๕๖๙) ๕๗๐) ๕๗๑) ๕๗๒) ๕๗๓) ๕๗๔) ๕๗๕) ๕๗๖) ๕๗๗) ๕๗๘) ๕๗๙) ๕๘๐) ๕๘๑) ๕๘๒) ๕๘๓) ๕๘๔) ๕๘๕) ๕๘๖) ๕๘๗) ๕๘๘) ๕๘๙) ๕๙๐) ๕๙๑) ๕๙๒) ๕๙๓) ๕๙๔) ๕๙๕) ๕๙๖) ๕๙๗) ๕๙๘) ๕๙๙) ๖๐๐) ๖๐๑) ๖๐๒) ๖๐๓) ๖๐๔) ๖๐๕) ๖๐๖) ๖๐๗) ๖๐๘) ๖๐๙) ๖๑๐) ๖๑๑) ๖๑๒) ๖๑๓) ๖๑๔) ๖๑๕) ๖๑๖) ๖๑๗) ๖๑๘) ๖๑๙) ๖๒๐) ๖๒๑) ๖๒๒) ๖๒๓) ๖๒๔) ๖๒๕) ๖๒๖) ๖๒๗) ๖๒๘) ๖๒๙) ๖๓๐) ๖๓๑) ๖๓๒) ๖๓๓) ๖๓๔) ๖๓๕) ๖๓๖) ๖๓๗) ๖๓๘) ๖๓๙) ๖๔๐) ๖๔๑) ๖๔๒) ๖๔๓) ๖๔๔) ๖๔๕) ๖๔๖) ๖๔๗) ๖๔๘) ๖๔๙) ๖๕๐) ๖๕๑) ๖๕๒) ๖๕๓) ๖๕๔) ๖๕๕) ๖๕๖) ๖๕๗) ๖๕๘) ๖๕๙) ๖๖๐) ๖๖๑) ๖๖๒) ๖๖๓) ๖๖๔) ๖๖๕) ๖๖๖) ๖๖๗) ๖๖๘) ๖๖๙) ๖๗๐) ๖๗๑) ๖๗๒) ๖๗๓) ๖๗๔) ๖๗๕) ๖๗๖) ๖๗๗) ๖๗๘) ๖๗๙) ๖๘๐) ๖๘๑) ๖๘๒) ๖๘๓) ๖๘๔) ๖๘๕) ๖๘๖) ๖๘๗) ๖๘๘) ๖๘๙) ๖๙๐) ๖๙๑) ๖๙๒) ๖๙๓) ๖๙๔) ๖๙๕) ๖๙๖) ๖๙๗) ๖๙๘) ๖๙๙) ๗๐๐) ๗๐๑) ๗๐๒) ๗๐๓) ๗๐๔) ๗๐๕) ๗๐๖) ๗๐๗) ๗๐๘) ๗๐๙) ๗๑๐) ๗๑๑) ๗๑๒) ๗๑๓) ๗๑๔) ๗๑๕) ๗๑๖) ๗๑๗) ๗๑๘) ๗๑๙) ๗๒๐) ๗๒๑) ๗๒๒) ๗๒๓) ๗๒๔) ๗๒๕) ๗๒๖) ๗๒๗) ๗๒๘) ๗๒๙) ๗๓๐) ๗๓๑) ๗๓๒) ๗๓๓) ๗๓๔) ๗๓๕) ๗๓๖) ๗๓๗) ๗๓๘) ๗๓๙) ๗๔๐) ๗๔๑) ๗๔๒) ๗๔๓) ๗๔๔) ๗๔๕) ๗๔๖) ๗๔๗) ๗๔๘) ๗๔๙) ๗๕๐) ๗๕๑) ๗๕๒) ๗๕๓) ๗๕๔) ๗๕๕) ๗๕๖) ๗๕๗) ๗๕๘) ๗๕๙) ๗๖๐) ๗๖๑) ๗๖๒) ๗๖๓) ๗๖๔) ๗๖๕) ๗๖๖) ๗๖๗) ๗๖๘) ๗๖๙) ๗๗๐) ๗๗๑) ๗๗๒) ๗๗๓) ๗๗๔) ๗๗๕) ๗๗๖) ๗๗๗) ๗๗๘) ๗๗๙) ๗๘๐) ๗๘๑) ๗๘๒) ๗๘๓) ๗๘๔) ๗๘๕) ๗๘๖) ๗๘๗) ๗๘๘) ๗๘๙) ๗๙๐) ๗๙๑) ๗๙๒) ๗๙๓) ๗๙๔) ๗๙๕) ๗๙๖) ๗๙๗) ๗๙๘) ๗๙๙) ๘๐๐) ๘๐๑) ๘๐๒) ๘๐๓) ๘๐๔) ๘๐๕) ๘๐๖) ๘๐๗) ๘๐๘) ๘๐๙) ๘๑๐) ๘๑๑) ๘๑๒) ๘๑๓) ๘๑๔) ๘๑๕) ๘๑๖) ๘๑๗) ๘๑๘) ๘๑๙) ๘๒๐) ๘๒๑) ๘๒๒) ๘๒๓) ๘๒๔) ๘๒๕) ๘๒๖) ๘๒๗) ๘๒๘) ๘๒๙) ๘๓๐) ๘๓๑) ๘๓๒) ๘๓๓) ๘๓๔) ๘๓๕) ๘๓๖) ๘๓๗) ๘๓๘) ๘๓๙) ๘๔๐) ๘๔๑) ๘๔๒) ๘๔๓) ๘๔๔) ๘๔๕) ๘๔๖) ๘๔๗) ๘๔๘) ๘๔๙) ๘๕๐) ๘๕๑) ๘๕๒) ๘๕๓) ๘๕๔) ๘๕๕) ๘๕๖) ๘๕๗) ๘๕๘) ๘๕๙) ๘๖๐) ๘๖๑) ๘๖๒) ๘๖๓) ๘๖๔) ๘๖๕) ๘๖๖) ๘๖๗) ๘๖๘) ๘๖๙) ๘๗๐) ๘๗๑) ๘๗๒) ๘๗๓) ๘๗๔) ๘๗๕) ๘๗๖) ๘๗๗) ๘๗๘) ๘๗๙) ๘๘๐) ๘๘๑) ๘๘๒) ๘๘๓) ๘๘๔) ๘๘๕) ๘๘๖) ๘๘๗) ๘๘๘) ๘๘๙) ๘๙๐) ๘๙๑) ๘๙๒) ๘๙๓) ๘๙๔) ๘๙๕) ๘๙๖) ๘๙๗) ๘๙๘) ๘๙๙) ๙๐๐) ๙๐๑) ๙๐๒) ๙๐๓) ๙๐๔) ๙๐๕) ๙๐๖) ๙๐๗) ๙๐๘) ๙๐๙) ๙๑๐) ๙๑๑) ๙๑๒) ๙๑๓) ๙๑๔) ๙๑๕) ๙๑๖) ๙๑๗) ๙๑๘) ๙๑๙) ๙๒๐) ๙๒๑) ๙๒๒) ๙๒๓) ๙๒๔) ๙๒๕) ๙๒๖) ๙๒๗) ๙๒๘) ๙๒๙) ๙๓๐) ๙๓๑) ๙๓๒) ๙๓๓) ๙๓๔) ๙๓๕) ๙๓๖) ๙๓๗) ๙๓๘) ๙๓๙) ๙๔๐) ๙๔๑) ๙๔๒) ๙๔๓) ๙๔๔) ๙๔๕) ๙๔๖) ๙๔๗) ๙๔๘) ๙๔๙) ๙๕๐) ๙๕๑) ๙๕๒) ๙๕๓) ๙๕๔) ๙๕๕) ๙๕๖) ๙๕๗) ๙๕๘) ๙๕๙) ๙๖๐) ๙๖๑) ๙๖๒) ๙๖๓) ๙๖๔) ๙๖๕) ๙๖๖) ๙๖๗) ๙๖๘) ๙๖๙) ๙๗๐) ๙๗๑) ๙๗๒) ๙๗๓) ๙๗๔) ๙๗๕) ๙๗๖) ๙๗๗) ๙๗๘) ๙๗๙) ๙๘๐) ๙๘๑) ๙๘๒) ๙๘๓) ๙๘๔) ๙๘๕) ๙๘๖) ๙๘๗) ๙๘๘) ๙๘๙) ๙๙๐) ๙๙๑) ๙๙๒) ๙๙๓) ๙๙๔) ๙๙๕) ๙๙๖) ๙๙๗) ๙๙๘) ๙๙๙) ๑๐๐๐) ๑๐๐๑) ๑๐๐๒) ๑๐๐๓) ๑๐๐๔) ๑๐๐๕) ๑๐๐๖) ๑๐๐๗) ๑๐๐๘) ๑๐๐๙) ๑๐๑๐) ๑๐๑๑) ๑๐๑๒) ๑๐๑๓) ๑๐๑๔) ๑๐๑๕) ๑๐๑๖) ๑๐๑๗) ๑๐๑๘) ๑๐๑๙) ๑๐๒๐) ๑๐๒๑) ๑๐๒๒) ๑๐๒๓) ๑๐๒๔) ๑๐๒๕) ๑๐๒๖) ๑๐๒๗) ๑๐๒๘) ๑๐๒๙) ๑๐๓๐) ๑๐๓๑) ๑๐๓๒) ๑๐๓๓) ๑๐๓๔) ๑๐๓๕) ๑๐๓๖) ๑๐๓๗) ๑๐๓๘) ๑๐๓๙) ๑๐๔๐) ๑๐๔๑) ๑๐๔๒) ๑๐๔๓) ๑๐๔๔) ๑๐๔๕) ๑๐๔๖) ๑๐๔๗) ๑๐๔๘) ๑๐๔๙) ๑๐๕๐) ๑๐๕๑) ๑๐๕๒) ๑๐๕๓) ๑๐๕๔) ๑๐๕๕) ๑๐๕๖) ๑๐๕๗) ๑๐๕๘) ๑๐๕๙) ๑๐๖๐) ๑๐๖๑) ๑๐๖๒) ๑๐๖๓) ๑๐๖๔) ๑๐๖๕) ๑๐๖๖) ๑๐๖๗) ๑๐๖๘) ๑๐๖๙) ๑๐๗๐) ๑๐๗๑) ๑๐๗๒) ๑๐๗๓) ๑๐๗๔) ๑๐๗๕) ๑๐๗๖) ๑๐๗๗) ๑๐๗๘) ๑๐๗๙) ๑๐๘๐) ๑๐๘๑) ๑๐๘๒) ๑๐๘๓) ๑๐๘๔) ๑๐๘๕) ๑๐๘๖) ๑๐๘๗) ๑๐๘๘) ๑๐๘๙) ๑๐๙๐) ๑๐๙๑) ๑๐๙๒) ๑๐๙๓) ๑๐๙๔) ๑๐๙๕) ๑๐๙๖) ๑๐๙๗) ๑๐๙๘) ๑๐๙๙) ๑๑๐๐) ๑๑๐๑) ๑๑๐๒) ๑๑๐๓) ๑๑๐๔) ๑๑๐๕) ๑๑๐๖) ๑๑๐๗) ๑๑๐๘) ๑๑๐๙) ๑๑๑๐) ๑๑๑๑) ๑๑๑๒) ๑๑๑๓) ๑๑๑๔) ๑๑๑๕) ๑๑๑๖) ๑๑๑๗) ๑๑๑๘) ๑๑๑๙) ๑๑๒๐) ๑๑๒๑) ๑๑๒๒) ๑๑๒๓) ๑๑๒๔) ๑๑๒๕) ๑๑๒๖) ๑๑๒๗) ๑๑๒๘) ๑๑๒๙) ๑๑๓๐) ๑๑๓๑) ๑๑๓๒) ๑๑๓๓) ๑๑๓๔) ๑๑๓๕) ๑๑๓๖) ๑๑๓๗) ๑๑๓๘) ๑๑๓๙) ๑๑๔๐) ๑๑๔๑) ๑๑๔๒) ๑๑๔๓) ๑๑๔๔) ๑๑๔๕) ๑๑๔๖) ๑๑๔๗) ๑๑๔๘) ๑๑๔๙) ๑๑๕๐) ๑๑๕๑) ๑๑๕๒) ๑๑๕๓) ๑๑๕๔) ๑๑๕๕) ๑๑๕๖) ๑๑๕๗) ๑๑๕๘) ๑๑๕๙) ๑๑๖๐) ๑๑๖๑) ๑๑๖๒) ๑๑๖๓) ๑๑๖๔) ๑๑๖๕) ๑๑๖๖) ๑๑๖๗) ๑๑๖๘) ๑๑๖๙) ๑๑๗๐) ๑๑๗๑) ๑๑๗๒) ๑๑๗๓) ๑๑๗๔) ๑๑๗๕) ๑๑๗๖) ๑๑๗๗) ๑๑๗๘) ๑๑๗๙) ๑๑๘๐) ๑๑๘๑) ๑๑๘๒) ๑๑๘๓) ๑๑๘๔) ๑๑๘๕) ๑๑๘๖) ๑๑๘๗) ๑๑๘๘) ๑๑๘๙) ๑๑๙๐) ๑๑๙๑) ๑๑๙๒) ๑๑๙๓) ๑๑๙๔) ๑๑๙๕) ๑๑๙๖) ๑๑๙๗) ๑๑๙๘) ๑๑๙๙) ๑๒๐๐) ๑๒๐๑) ๑๒๐๒) ๑๒๐๓) ๑๒๐๔) ๑๒๐๕) ๑๒๐๖) ๑๒๐๗) ๑๒๐๘) ๑๒๐๙) ๑๒๑๐) ๑๒๑๑) ๑๒๑๒) ๑๒๑๓) ๑๒๑๔) ๑๒๑๕) ๑๒๑๖) ๑๒๑๗) ๑๒๑๘) ๑๒๑๙) ๑๒๒๐) ๑๒๒๑) ๑๒๒๒) ๑๒๒๓) ๑๒๒๔) ๑๒๒๕) ๑๒๒๖) ๑๒๒๗) ๑๒๒๘) ๑๒๒๙) ๑๒๓๐) ๑๒๓๑) ๑๒๓๒) ๑๒๓๓) ๑๒๓๔) ๑๒๓๕) ๑๒๓๖) ๑๒๓๗) ๑๒๓๘) ๑๒๓๙) ๑๒๔๐) ๑๒๔๑) ๑๒๔๒) ๑๒๔๓) ๑๒๔๔) ๑๒๔๕) ๑๒๔๖) ๑๒๔๗) ๑๒๔๘) ๑๒๔๙) ๑๒๕๐) ๑๒๕๑) ๑๒๕๒) ๑๒๕๓) ๑๒๕๔) ๑๒๕๕) ๑๒๕๖) ๑๒๕๗) ๑๒๕๘) ๑๒๕๙) ๑๒๖๐) ๑๒๖๑) ๑๒๖๒) ๑๒๖๓) ๑๒๖๔) ๑๒๖๕) ๑๒๖๖) ๑๒๖๗) ๑๒๖๘) ๑๒๖๙) ๑๒๗๐) ๑๒๗๑) ๑๒๗๒) ๑๒๗๓) ๑๒๗๔) ๑๒๗๕) ๑๒๗๖) ๑๒๗๗) ๑๒๗๘) ๑๒๗๙) ๑๒๘๐) ๑๒๘๑) ๑๒๘๒) ๑๒๘๓) ๑๒๘๔) ๑๒๘๕) ๑๒๘๖) ๑๒๘๗) ๑๒๘๘) ๑๒๘๙) ๑๒๙๐) ๑๒๙๑) ๑๒๙๒) ๑๒๙๓) ๑๒๙๔) ๑๒๙๕) ๑๒๙๖) ๑๒๙๗) ๑๒๙๘) ๑๒๙๙) ๑๓๐๐) ๑๓๐๑) ๑๓๐๒) ๑๓๐๓) ๑๓๐๔) ๑๓๐๕) ๑๓๐๖) ๑๓๐๗) ๑๓๐๘) ๑๓๐๙) ๑๓๑๐) ๑๓๑๑) ๑๓๑๒) ๑๓๑๓) ๑๓๑๔) ๑๓๑๕) ๑๓๑๖) ๑๓๑๗) ๑๓๑๘) ๑๓๑๙) ๑๓๒๐) ๑๓๒๑) ๑๓๒๒) ๑๓๒๓) ๑๓๒๔) ๑๓๒๕) ๑๓๒๖) ๑๓๒๗) ๑๓๒๘) ๑๓๒๙) ๑๓๓๐) ๑๓๓๑) ๑๓๓๒) ๑๓๓๓) ๑๓๓๔) ๑๓๓๕) ๑๓๓๖) ๑๓๓๗) ๑๓๓๘) ๑๓๓๙) ๑๓๔๐) ๑๓๔๑) ๑๓๔๒) ๑๓๔๓) ๑๓๔๔) ๑๓๔๕) ๑๓๔๖) ๑๓๔๗) ๑๓๔๘) ๑๓๔๙) ๑๓๕๐) ๑๓๕๑) ๑๓๕๒) ๑๓๕๓) ๑

เป็นการวางระเบียบปฏิบัติราชการเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปโดยรวดเร็ว แต่เมื่อพิจารณาเนื้อหาของประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๗๔/๒๕๕๗ แล้ว จะมีได้จำกัดเฉพาะการวางระเบียบปฏิบัติราชการเท่านั้น แต่เป็นการรองรับให้การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีผลบังคับใช้ตามกฎหมายด้วย และมีได้จำกัดเฉพาะการประชุมของหน่วยงานรัฐผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการประชุมของภาคเอกชนที่มีกฎหมายบัญญัติให้ต้องประชุมด้วย จึงเห็นว่า การออกกฎหมายในรูปแบบของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีจึงไม่น่าจะเหมาะสม

๒) การตราเป็นพระราชบัญญัติ เห็นว่า โดยที่เนื้อหาของประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๗๔/๒๕๕๗ ได้มีการบัญญัติให้การประชุมตามที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีการประชุม นอกจากจะดำเนินการตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในกฎหมายแต่ละฉบับแล้ว ผู้ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุมจะกำหนดให้จัดการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ และได้บัญญัติรับรองผลของการประชุมไว้ด้วยว่า ให้ถือว่าการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นการประชุมโดยชอบด้วยกฎหมาย นอกจากนี้ ยังห้ามมิให้ปฏิเสธการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาตินี้เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาตามกฎหมาย ทั้งในคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีอื่นใด เพียงเพราะเหตุว่าเป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้ ในการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต้องดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยตามประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารด้วย ซึ่งสาระสำคัญตามที่กล่าวมาต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการดำเนินการด้วย หากจะแก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติแต่ละฉบับที่กำหนดเรื่องการประชุมจะต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายหลายฉบับ ทำให้มีความยุ่งยากและใช้เวลานาน จึงเห็นว่า สมควรตราเป็นพระราชบัญญัติฉบับใหม่เพื่อให้เป็นกฎหมายกลางเกี่ยวกับการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยกำหนดให้สามารถใช้บังคับกับการประชุมที่มีกฎหมายต่าง ๆ บัญญัติให้ต้องประชุมได้ทั้งหมดในคราวเดียว ไม่ว่าจะเป็นการประชุมของภาครัฐหรือการประชุมของภาคเอกชน

ทั้งนี้ ในการตราพระราชบัญญัติจะต้องดำเนินการตามมาตรา ๗๗^{๓๓} ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่บัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์นั้นต่อประชาชน และนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน และต้องดำเนินการมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๐ เรื่อง แนวทางการจัดทำและการเสนอร่างกฎหมายตาม

^{๓๓}มาตรา ๗๗ รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพโดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ประชาชน และดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ได้โดยสะดวกและสามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่ายเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง

ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์นั้นต่อประชาชน และนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน เมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว รัฐพึงจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทุกกรอบระยะเวลาที่กำหนดโดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

รัฐพึงใช้ระบบอนุญาตและระบบคณะกรรมการในกฎหมายเฉพาะกรณีที่จำเป็น พึงกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐและระยะเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายให้ชัดเจน และพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง

บทบัญญัติมาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญฯ และเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ ด้วย

(๒) เนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติฯ

ในการตราเป็นพระราชบัญญัติฉบับใหม่เพื่อให้เป็นกฎหมายกลางเกี่ยวกับการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยกำหนดเป็นทางเลือกให้การประชุมที่มีกฎหมายต่าง ๆ บัญญัติให้ต้องประชุมสามารถประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ นั้น ควรกำหนดสาระสำคัญในเรื่องหลักไว้ในทำนองเดียวกับที่กำหนดไว้ในประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ โดยมีข้อสังเกตเพิ่มเติมดังนี้

- ความหมายของ “ การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ” เมื่อพิจารณานิยาม “ การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ” ในข้อ ๑ ของประกาศคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ที่กำหนดว่าการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะต้องมีผู้ร่วมประชุมอย่างน้อยหนึ่งในสามขององค์ประชุมต้องอยู่ในที่ประชุมแห่งเดียวกัน และผู้ร่วมประชุมทั้งหมดต้องอยู่ในราชอาณาจักรขณะที่มีการประชุม แม้จะมีได้อยู่ในสถานที่เดียวกัน และสามารถประชุมปรึกษาหารือและแสดงความคิดเห็นระหว่างกันได้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แล้วมีข้อสังเกตว่า การกำหนดให้ผู้ร่วมประชุมอย่างน้อยหนึ่งในสามขององค์ประชุมต้องอยู่ในที่ประชุมแห่งเดียวกัน และผู้ร่วมประชุมทั้งหมดต้องอยู่ในราชอาณาจักรขณะที่มีการประชมนั้น อาจเป็นเงื่อนไขที่ทำให้การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในหลายกรณีไม่ตกอยู่ภายใต้ร่างพระราชบัญญัติฯ นี้ เช่น ในกรณีที่ผู้ประสงค์จะเข้าร่วมการประชุมเดินทางไปต่างประเทศหรือมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ เป็นต้น ในกรณีนี้ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าการประชุมเดินทางไปต่างประเทศหรือมีถิ่นที่อยู่ในต่างประเทศ เป็นต้น ในกรณีนี้ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นการประชุมที่ผู้เข้าร่วมการประชุมจะอยู่ในสถานที่ใดก็ได้ แต่ต้องมีระบบควบคุมการประชุมและมีมาตรฐานความมั่นคงปลอดภัยตามที่กำหนด

- การกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรการรองรับสำหรับการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จำเป็นต้องกำหนดให้กระทำผ่านระบบควบคุมการประชุมที่มีมาตรฐานในการรักษาความมั่นคงปลอดภัย และต้องเป็นระบบที่เชื่อถือได้ โดยในปัจจุบันมีการกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในประกาศกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง มาตรฐานการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๕๗ โดยระบบควบคุมการประชุมดังกล่าวนั้นยังต้องสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ตามประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง แนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๕๓ ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๕๓ (และฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๖) หรือมาตรฐานอื่นที่เทียบเท่า ไม่ว่าผู้ให้บริการระบบดังกล่าวจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชนด้วย อย่างไรก็ตามมีข้อพิจารณาว่า การกำหนดให้การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต้องกระทำผ่านระบบควบคุมการประชุมที่มีกระบวนการรักษาความมั่นคงปลอดภัยด้านสารสนเทศนั้น ต้องมีความชัดเจนเพียงพอและสามารถดำเนินการได้จริงในทางปฏิบัติ ในกรณีดังกล่าวต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อไป

- การดำเนินการในเรื่องที่เป็นสาระสำคัญของการประชุมอาจต้องพิจารณากำหนดไว้ให้ชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ เช่น โดยลักษณะของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีผู้เข้าร่วมประชุมอยู่ในหลายสถานที่ จึงควรพิจารณาด้วยว่า เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นจะถือว่าสถานที่ใดเป็นที่ที่มูลคดีเกิดขึ้น นอกจากนี้ ควรคำนึงถึงวิธีการแสดงตนของผู้เข้าร่วมประชุมว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรเพื่อให้มีการยืนยันตัวตนได้ว่าเป็นบุคคลที่ได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุมหรือได้รับมอบหมายจริงหรือไม่ หรือเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องที่ประชุมจริงหรือไม่ การนับองค์ประชุมและการลงมติจะมีวิธีการดำเนินการอย่างไร และเมื่อเป็นการออกกฎหมายรองรับให้การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีผลบังคับใช้ได้ตามกฎหมาย จึงควร

กำหนดไว้ด้วยว่า หากในระหว่างการประชุมดังกล่าวมีข้อขัดข้องใดเกี่ยวกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แต่ไม่ถึงกับเป็นการกระทบต่อสาระสำคัญของการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ก็อาจให้ถือว่าเป็นการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ชอบแล้ว เป็นต้น

- สำหรับการดำเนินการเกี่ยวกับระบบควบคุมการประชุม เช่น ระบบควบคุมการประชุมจะต้องมีการบันทึกเสียงและภาพในการประชุมตลอดระยะเวลาที่มีการประชุม การจัดทำช่องทางการสื่อสารหรือการเจรจาโต้ตอบระหว่างกันได้ตลอดเวลา การเชื่อมโยงสถานที่ประชุมตั้งแต่สองแห่งเข้าด้วยกัน การจัดเก็บข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ การบริหารจัดการระบบควบคุมการประชุมในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินหรือจำเป็นให้มีการตัดสัญญาณเสียงและสัญญาณภาพหรือหยุดการส่งข้อมูลภายในระบบได้ทันที กรณีต่าง ๆ เป็นเรื่องในทางเทคนิค จึงควรกำหนดบทบัญญัติที่เป็นกรอบการดำเนินการไว้ในพระราชบัญญัติว่า หลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินการเกี่ยวกับระบบควบคุมการประชุม รวมทั้งมาตรฐานในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในประกาศ เพื่อให้เกิดความคล่องตัว สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยสอดคล้องกับเทคโนโลยีที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว

กล่าวโดยสรุป การตราพระราชบัญญัติในลักษณะที่เป็นกฎหมายกลางเพื่อรองรับให้การประชุมต่าง ๆ ที่มีกฎหมายบัญญัติให้ต้องประชุม สามารถทำการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้และมีผลใช้บังคับในทางกฎหมายด้วย ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงบวก เป็นการอำนวยความสะดวกให้กับทั้งภาครัฐและภาคเอกชนโดยการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้กับการทำงาน ในส่วนของภาครัฐก็จะสามารถจัดการประชุมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ แม้ว่าจะเป็นการประชุมที่ต้องมีการจ่ายเบี้ยประชุมก็ตาม ในส่วนของภาคเอกชน โดยเฉพาะบริษัทมหาชนจำกัดและบริษัทจำกัดก็จะเกิดความมั่นใจได้ว่า การประชุมที่มีกฎหมายบัญญัติ หากเลือกใช้วิธีการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็จะได้รับการรับรองว่า เป็นการประชุมที่มีผลใช้บังคับได้ตามกฎหมาย นอกจากนี้ การประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ยังช่วยประหยัดระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเข้าร่วมประชุม ช่วยลดความหนาแน่นของการจราจร และลดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมด้วย ทั้งนี้ การที่ประเทศไทยมีกฎหมายที่ทันสมัยและสามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจะเป็นปัจจัยหนึ่งในการช่วยอำนวยความสะดวกในการประกอบธุรกิจ (Ease of Doing Business) ช่วยส่งเสริมให้เกิดการลงทุนจากต่างชาติ และช่วยให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้ต่อไป

